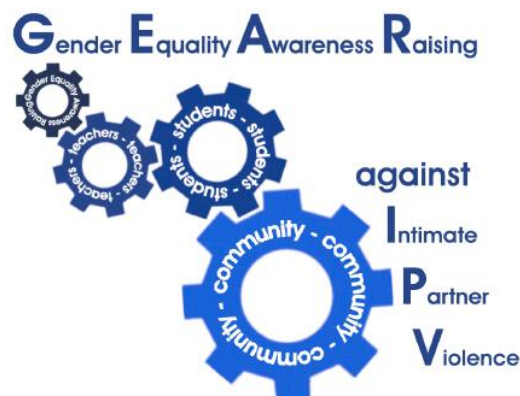

Rodnom jednakošću protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama II

GEAR *against* IPV II

Izvještaj

***Radionice podizanja svijesti s
mladima u Hrvatskoj: Izvještaj
o provedbi i evaluaciji***

CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje

srpanj, 2016.

Zasluga

CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje pripremio je ovaj izvještaj u sklopu i za potrebe projekta „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim vezama“ / „Gender Equality Awareness Raising against Intimate Partner Violence II“ (**GEAR against IPV II**). Rad čiji je rezultat ovaj dokument financijski je podržan u sklopu DAPHNE III programa Europske unije.

Autorica

Nataša Bijelić

Prijedlog citiranja

Bijelić, N. (2016). Rodnom jednakošću protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama II. *Radionice podizanja svijesti s mladima u Hrvatskoj: Izvještaj o provedbi i evaluaciji*. Zagreb: CESI.

© 2016. CESI. Sva prava pridržana.

Licencirano prema uvjetima Europske unije

Za više informacija o ovom izvješću molimo kontaktirajte:

CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje

Nova cesta 4, Zagreb, Hrvatska

Tel.: + 385 1 24 22 800

E-mail: cesi@cesi.hr

Mrežna stranica: www.cesi.hr

Ova publikacija izrađena je uz financijsku potporu Daphne III Programa Europske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost njezinih autora te ni na koji način ne odražava stavove Europske komisije.

Identitet projekta

Naziv: Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama – II (GEAR against IPV - II)

Projektni broj JUST/2013/DAP/AG/5408

Projektni partneri

- Mediterranean Institute of Gender Studies (MIGS), Cipar
- Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI), Hrvatska
- Association for Gender Equality and Liberty (ALEG), Rumunjska
- Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere, Španjolska
- The Smile of the Child, Grčka

Nositelj projekta: European Anti-Violence Network (EAVN), Greece

Vanjska evaluatorica: Prof. Carol Hagemann-White

Mrežna stranica projekta: www.gear-ipv.eu

Financijska potpora: Uz financijsku potporu DAPHNE III Programa Europske unije

Dodatne informacije

⇒ o projektnim aktivnostima u pojedinim državama možete dobiti:

Hrvatska:	CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
E-mail: cesi@cesi.hr
Cipar:	Mediterranean Institute of Gender Studies
E-mail: info@medinstgenderstudies.org
Rumunjska:	Association for Gender Equality and Liberty
E-mail: contact@aleg-romania.eu
Španjolska:	Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere
E-mail: prouviolencia@pangea.org

⇒ o projektu i projektnim aktivnostima u Grčkoj te bilo kojim drugim temama, posjetite mrežnu stranicu projekta (www.gear-ipv.eu) ili kontaktirajte European Anti-Violence Network

European Anti-Violence Network (EAVN)
12, Zacharitsa str., 11742, Athens, Greece
Telefon: +30 210 92 25 491
E-mail: info@antiviolence-net.eu
Mrežna stranica: www.antiviolence-net.eu
Mrežna stranica projekta: www.gear-ipv.eu

Sadržaj

Predgovor	I
Sažetak	8
Kontekst	10
A. Provedba GEAR radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“	13
A.1. Priprema radionica	13
A.2. Provedba radionica	15
A.2.1. Sudionici/e	15
A.2.2. Koraci u osmišljavanju radionica, provedbi, izvještavanju i praćenju	16
A.2.3. Škole i provedene radionice	17
A.2.4. Trajanje radionica i provedene aktivnosti	19
A.2.5. Rad učenika/ca na ostvarivanju kampanje	20
A.2.6. Ostale provedene aktivnosti	20
B. Evaluacija GEAR radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“	23
B.1. Metoda	23
B.2. Uzorak	25
B.3. Rezultati evaluacije adolescenata/ica	27
B.3.1. Važnost aktivnosti „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“	27
B.3.2. Učinkovitost radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“	33
B.3.3. Subjektivna evaluacija adolescenata/ica	43
B.4. Rezultati evaluacije nastavnika/ca	49
B.4.1. Olakšavajući faktori i prepreke	49
B.4.2. Korisnost za nastavnike, učenike/ce i škole	50
B.4.3. Prijedlozi nastavnika/ca za izmjene i naučene lekcije	51
C. Stečena iskustva i prijedlozi za poboljšanje	52
Dodaci	
Fotografije s provedbe radionica	54
Materijali osmišljeni za predstavljanje kampanje	57

Predgovor

Ovaj Izvještaj sastavljen je u sklopu i za potrebe projekta „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim vezama“ / „**Gender Equality Awareness Raising against Intimate Partner Violence II**“ (**GEAR against IPV II**).

Pristup projekta „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim vezama“

Projekt „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim vezama“ (GEAR against IPV Approach) razvijen je 2009. a počeo se primjenjivati od 2010. Točnije, u razdoblju od 2009. do 2011. Nacionalni programski paketi „Rodnom jednakosti protiv nasilja u intimnim vezama“ prvotno su bili osmišljeni za primjenu u četiri države (Grčka, Njemačka, Austrija i Hrvatska) i provedeni u tri države u sklopu projekta „**Gender Equality Awareness Raising against Intimate Partner Violence**“ (**GEAR against IPV**). Od 2014. do 2016. osmišljena su još tri Nacionalna programska paketa i primijenjena u pet država (Cipar, Grčka, Hrvatska, Rumunjska i Španjolska) u sklopu projekta „GEAR against IPV II“. Oba projekta ostvarila su financijsku potporu iz DAPHNE III Programa Europske unije.

Glavni cilj projekta je promovirati razvoj **kvalitetnih i ravnopravnih veza** među spolovima te stvaranje **nulte tolerancije na nasilje** kroz razvoj svijesti učenika/ca o:

- a) karakteristikama kvalitetnih i nekvalitetnih veza,
- b) utjecaju koji stereotipni stavovi i društveno nametnute uloge imaju na njihove veze,
- c) povezanost neravnopravne raspodjele moći između muškaraca i žena i psihološkog, fizičkog i/ili seksualnog nasilja protiv djevojaka/žena,
- d) načinima na koje mladi mogu doprinijeti prevenciji svih oblika rodno uvjetovanog nasilja

S obzirom na činjenicu da gotovo sva djeca i mladi pohađaju školu, obrazovni sustav na svim razinama je idealno okruženje za ovakva nastojanja gdje adekvatno osposobljeni nastavnici/e mogu imati ključnu ulogu u provođenju sličnih intervencija usmjerenih na opću populaciju. Potreba za provedbom intervencija vezanih uz rodne stereotipe i ravnopravnost u školama, kao sredstvo primarne prevencije rodno uvjetovanog nasilja je, dakle, nužno.

Pristup „**Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama**“ je prijedlog za sustavnu intervenciju u školskom (ili drugom) okruženju, gdje djevojčice i dječaci kroz niz iskustvenih aktivnosti mogu procijeniti, ali i propitati kulturološki „naslijeđene“ rodne stereotipe te pristupiti razlikama među spolovima kao individualnim razlikama, a ne obilježjima nadmoći jednog spola nad drugim.

Pristup „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“ odnosi se na:

- **srednjoškolce/ke** (starije od 12 godina);
- **adolescente/ice**, ali i **mlade ljude** (starije od 12 godina) iz **visokorizičnih skupina** (koji su npr. bili izloženi partnerskom nasilju između roditelja ili doživjeli zlostavljanje i/ili zanemarivanje u djetinjstvu);

- **srednjoškolske nastavnike/ce** i druge **stručnjake/inje** koji rade u školskom okruženju (npr. psiholozi/psihologinje, socijalni/e radnici/e);
- **stručnjaci/kinje i organizacije** aktivne u području promicanja zdravlja i obrazovanja, ravnopravnosti spolova i prevenciji rodno-uvjetovanog nasilja, kao i **stručnjaci/kinje** koji pružaju usluge mladima iz visokorizičnih skupina;
- **centre odlučivanja**, poput odjela Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta te donositelje/ce odluka zainteresirane za promicanje uvrštavanje projekta „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“ u nastavne programe srednjoškolskog obrazovanja.

Nekoliko jedinstvenih značajki ovog pristupa treba posebno istaknuti:

- koristi isključivo iskustvene aktivnosti kroz koje mladi ne uče, već ih se vodi u smjeru otkrivanja svojih osobnih rodno-stereotipnih stavova te njihova utjecaja na vlastite živote, da „otkriju“ i usavrše životne vještine koje će im pomoći da razviju zdrave odnose, koji ne uključuju niti jedan oblik nasilja,
- omogućava pristup općoj populaciji djece/adolescenata, čak i u udaljenim područjima,
- već je proveden i procijenjen na bazi pilota, a čini se da je učinkovit u povećanju znanja adolescenata i mijenjanju njihovih tolerantnih stavova prema rodno uvjetovanom nasilju,
- uvodi rodnu ravnopravnost u obrazovanje kao strategiju prevencije nasilja, motivira i kvalificira nastavnike/ce putem potrebnih vještina i „know-how“ kako bi se provodile ovakve intervencije primarne prevencije,
- kada je integriran u školski program, on poboljšava a) preventivni karakter intervencije, budući da prenosi poruku kako je školi i nastavnicima/ama stalo do aktivnosti usmjerenih na rodnu ravnopravnost i suzbijanje nasilja u adolescentskim vezama, te b) održivost ovakvih intervencija, jer nastavnici/e predstavljaju „task force“ u školama te stoga mogu provoditi ovakve intervencije redovito,
- sastoji se od preciznog ostvarivanja članka 14. Vijeće Europe (2011) *Konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*. U ovom članku, koji se odnosi na obrazovanje, jasno se navodi da takva vrsta „nastavnih materijala o pitanjima kao što su jednakost između žena i muškaraca, nestereotipne rodne uloge, uzajamno poštovanje, nenasilno rješavanje sukoba u međusobnim odnosima, rodno uvjetovano nasilje nad ženama i pravo na osobni integritet, prilagođeno razvojnim kapacitetima onih koji/e uče“ treba uključiti ne samo „u formalne nastavne programe i na svim razinama obrazovanja“, već i „u neformalnim obrazovnim okružjima, kao i u sportu, kulturnim i zabavnim sadržajima te medijima“.

Glavne aktivnosti projekta „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“:

A. **Seminari za nastavnike/ce** sa ciljem:

- teoretskog i iskustvenog usavršavanja nastavnika/ca za pitanja rodni stereotipa, rodne ravnopravnosti i rodno uvjetovanog nasilja među adolescentima/cama,

- osposobljavanja i razvoja vještina za provedbu i evaluaciju radionica za osvještavanje adolescenata/ica u školama ili drugim okruženjima,
- razvijanja vještina za prepoznavanje, djelovanje i odgovarajući odnos prema slučajevima zlostavljanja djece i mladih s kojim bi se mogli suočiti.

B. Radionice „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“ za podizanje svijesti adolescenata/ica

Adolescentima/cama se putem iskustvenih aktivnosti nudi prilika da a) u sigurnom okruženju procijene i propitaju svoje kulturološki „naslijeđene“ rodne stereotipe i b) istraže koji utjecaj imaju rodno stereotipna ponašanja i društveno nametnute rodne uloge na njihove odnose, ali i način na koji je nejednakost moći između spolova povezana s nasiljem nad djevojkama i ženama. Nadalje, adolescenti/ce svladavaju vještine nužne za rano prepoznavanje nekvalitetnih ili čak nasilnih veza, te ih se osnažuje u smjeru ostvarivanja kvalitetnih partnerskih veza.

Dakle, s radionica izlaze mladi ljudi koji ne toleriraju nasilje u partnerskim vezama, znaju više o obilježjima i posljedicama rodno uvjetovanog nasilja, svladali su vještine zaštite protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama i drugim oblicima rodno uvjetovanog nasilja, a moći će ih iskoristiti za sebe ali i za druge.

Dugoročni cilj radionica je da veze adolescenata/ica postanu kvalitetne i temelje se na ravnopravnosti i obostranom poštovanju, u kojima neće doći do rodno uvjetovanog nasilja.

Za postizanje ciljeva iz pristup „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“ razvijen je opsežan obrazovni materijal kako bi se podržala organizacija, priprema, provedba i evaluacija seminara za nastavnike/ce i radionica za podizanje svijesti adolescenata/ica (u školi ili drugim sredinama) sa ciljem primarne prevencije nasilja u intimnim partnerskim vezama.

Glavni programski paket „Rodnom jednakošću protiv nasilja u intimnim vezama“ sastoji se od **4 knjižice** osmišljene na način da mogu poslužiti **kao model za osmišljavanje prigodnih i kulturološki prikladnih Nacionalnih programskih paketa** za svaku državu.

U razdoblju od 2010. do 2015. osmišljeni su i evaluirani **Nacionalni programski paketi** „Rodnom jednakošću protiv nasilja u intimnim vezama“ za **7 članica Europske unije** (Austrija, Cipar, Grčka, Hrvatska, Njemačka, Rumunjska i Španjolska) nakon prijevoda i kulturološke prilagodbe **Glavnog programskog paketa**.

Ovaj izvještaj opisuje provedbu i evaluaciju radionica za podizanje svijesti adolescenata/ica „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“ koje su provodili/e posebno obučeni treneri/ce¹ nastavnici/e i psiholozi/ginje iz Hrvatske u sklopu projekta „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“.

¹ Rezultati Seminara za nastavnike/ce opisani su u zasebnom dokumentu nazvanom: Teachers' Training Seminars in Croatia: Implementation and Evaluation (dostupnom na: <http://gear-ipv.eu/training-awareness-raising/teachers-training-seminars>)

Sažetak

Ovaj izvještaj rezultat je provedbe evaluacije radionica za podizanje svijesti „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim vezama – GEAR II“ provedenih među mladima u Hrvatskoj. Projekt „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim vezama – **GEAR against IPV**“ predstavlja koordinirano djelovanje **primarne i sekundarne prevencije nasilja u intimnim partnerskim vezama mladih** kroz intervencije u školi ili u drugim okružjima, prema posebno osmišljenim obrazovnim materijalima usmjerenim ka podizanju svijesti i osnaživanju učenika/ca srednjih škola od strane posebno educiranih nastavnika/ca.

CESI je proveo dva seminara za nastavnike/ce srednjih škola u Hrvatskoj. Po završetku seminara, 12 educiranih nastavnica dobrovoljno je primijenilo i provelo 12 radionica (odnosno 98 sesija) u svojim školama. Radionice su provedene u 12 srednjih škola (prema tipu: 3 gimnazije i 9 strukovnih srednjih škola) iz Splita, Vinkovaca, Koprivnice, Siska, Bjelovara, Slatine, Đurđevca, Rijeke, Križevaca i Varaždina. Radionice su trajale od 12.5 do 15 školskih sati. Provedba radionica trajala je od prosinca 2015. do travnja 2016., a evaluacija je obuhvatila prikupljanje podataka od **učenika/ca** kao i od **voditeljica radionica**.

Sveukupno je u radionicama dobrovoljno sudjelovalo **328 učenika/ca** (N=183 djevojaka i N=145 mladića). **298 učenika/ca** (N=166 djevojaka i N=120 mladića) sudjelovalo je u pretestiranju, a **287 učenika/ca** (N=164 djevojaka i N=117 mladića) sudjelovalo je u posttestiranju putem upitnika. Riječ je o učenicima/ama drugog razreda srednjih škola (prosječna doba 16 godina). Upitnici su mjerili promišljanja adolescenata/ica o društvenim očekivanjima od muškaraca i žena, rodnoj neravnopravnosti u obiteljskom i školskom okružju u Hrvatskoj; ali i samostalna svjedočenja učenika/ca o lošim iskustvima te rodno diskriminatornim ponašanjima i/ili nasilju u intimnim partnerskim vezama. Kao posljednje, ali ne i najmanje važno, također ispitano je koliki je postotak mladih koji su stupili u prve romantične/intimne veze, kao i njihova izloženost nasilju u intimnim partnerskim vezama, vlastitim ili njihovih vršnjaka/inja.

Osim otkrivanja važnosti GEAR radionica, rezultati također pružaju jasnu sliku o stanju u Hrvatskoj, s obzirom na opseg rodne neravnopravnosti i nasilja u intimnim partnerskim vezama adolescenata/ica. Nakon intervencije povećalo se znanje učenika/ca o nasilju u intimnim partnerskim vezama, a rezultati također pokazuju modifikaciju u nekim stavovima koji se odnose na rodne stereotipe i nasilje u intimnim partnerskim vezama. Osobno zadovoljstvo adolescenata/ica radionicama je bilo vrlo visoko i većina je izjavila kako bi rado sudjelovala u sličnim radionicama u budućnosti. Osim toga, adolescenti/ce su korisnost radionica također ocijenili vrlo visoko.

Voditeljice su radionice procijenile korisnima i za svoje učenike/ce i za sebe. Prema njihovom mišljenju, radionice su ponudile mogućnost učenicima/ama da steknu nova znanja, izraze svoje mišljenje i razgovaraju s drugima, a provoditeljice radionica dobile su priliku saznati više o razmišljanjima svojih učenika/ca i identificirati potencijalne probleme za budući rad.

Osim sudjelovanja u radionicama, učenici/ce pozvani su da osmisle te produciraju poruke i proizvode koji bi se koristili u kampanji sa ciljem informiranja i senzibiliziranja adolescenata/ica u cijeloj Hrvatskoj o temama kojima su se bavili/e tijekom radionica. Razvijeni proizvodi uključuju filmove, postere, kolaže i crteže.

Kontekst

Materijal

Organizacija, provedba i evaluacija Radionica za podizanje svijesti adolescenata/ica temelji se na hrvatskom izdanju „Rodnom jednakošću protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama”

Knjižica III: Priručnik za nastavnike i nastavnice te hrvatskom izdanju „Rodnom jednakošću protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama” **Knjižica IV:** Aktivnosti za učenike i učenice.²

Na temelju revidiranog izdanja glavnog programskog paketa Knjižica III i IV „Rodnom jednakošću protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama” na engleskom jeziku, CESI je preveo Knjižice III i IV na hrvatski jezik te doradio i kulturološki prilagodio (gdje god je bilo neophodno) određene dijelove slijedeći upute iz glavnog programskog paketa za Knjižice III i IV (pojavljuju se u narančastim slovima). Dakle, kulturološki prilagođeno hrvatsko izdanje³ Knjižica III i IV razvijeno je i korišteno za organizaciju, provedbu i evaluaciju Radionica.

Knjižica III (Priručnik za nastavnike i nastavnice) donosi sve informacije i materijale koji će biti potrebni nastavnicima/cama za organizaciju, postupnu provedbu, dokumentiranje i evaluaciju radionica u razredu. Najveći dio Priručnika sastoji se od 45 iskustvenih aktivnosti koje su strukturirane u tri modula plus uvodni modul:

<u>Modul 1</u>	Uvod i postavljanje ciljeva (3 aktivnosti)
<u>Modul 2</u>	Rodni stereotipi i rodna jednakost (27 aktivnosti te opis pet predloženih grupnih aktivnosti koje se mogu provesti u ili izvan škole)
<u>Modul 3</u>	Kvalitetne i štetne veze (6 aktivnosti)
<u>Modul 4</u>	Nasilje u intimnim vezama (12 aktivnosti)

Kao bi se pojednostavio rad nastavnicima/cama, aktivnosti unutar svakog modula su strukturirane na sljedeći način: kratki uvod, ciljevi učenja, trajanje, materijal i priprema, predložene aktivnosti po koracima, očekivani ishod te savjeti za nastavnike/ce. Dio „Materijal i priprema” odnosi se na materijale iz Knjižice IV koji su bitni za provedbu svake aktivnosti.

Dodaci uključuju alate za evaluaciju radionica, kao i korisne teoretske i praktične informacije o specifičnim temama na koje se odnosi pojedini modul u Priručniku, kako bi nastavnici/e, prije nastavka provedbe, bili pravodobno informirani o pitanjima kojih vjerojatno nisu dovoljno svjesni (npr. Rodna (ne)ravnopravnost, Nasilje u intimnim vezama, Kako reagirati u slučajevima sumnje / otkrivanja slučaja zlostavljanja djeteta i intimnog partnerskog nasilja).

Knjižica IV (Aktivnosti za učenike i učenice) sadrži sve odmah upotrebljive materijale (Radne listove i Sažetke) potrebne za provedbu svih aktivnosti opisanih u Knjižici III.

Ovaj je Priručnik strukturiran na način da olakšava voditelju/ici pronalaženje i reprodukciju odgovarajućih materijala za svaku pojedinu aktivnost. Dijelovi

² Materijal je dostupan za preuzimanje na: www.gear-ipv.eu/download

³ Dostupno na: www.gear-ipv.eu/educational-material/national-packages

materijala mogu se koristiti u razredu, a također je dostupan i materijal koji se može učenicima/ama koji/e sudjeluju u radionicama zadati kao domaća zadaća. Konačno, Priručnik uključuje informativni materijal te materijal za samoprocjenu koji se može podijeliti učenicima/ama za vlastite potrebe, bilo sada ili u budućnosti.

Seminari za nastavnike/ce

CESI je organizirao dva seminara za srednjoškolske nastavnike/ce u Hrvatskoj. Prvi seminar održan je od 12. do 15. studenog 2015., a drugi od 26. do 29. studenog 2015. u Donjoj Stubici, u hotelu Terme Jezerčica. Zaprimitljene su 122 prijave, od kojih je odabrano 53 koji/e su sudjelovali/e na seminarima. Cilj seminara bio je podići svijest o pitanjima vezanim za rodne stereotipe, rodno uvjetovano nasilje i rodnu ravnopravnost te izgradnju kapaciteta nastavnika/ca za provođenje radionica „Podizanjem svijesti o rodnoj ravnopravnosti protiv nasilja u partnerskim odnosima – GEAR II“ s učenicima/ama u školama. Seminar je uključivao i teoretski i praktični dio putem simulirane radionice u kojoj su nastavnici/e preuzeli uloge učenika/ca.

A. Provedba radionica „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim vezama”

A.1. Priprema radionica

Ishođenje dozvola

CESI je za provedbu radionica morao ishoditi dozvolu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. Proces „certificiranja” je nužan ako se neki program planira provoditi u školama. „Certificiranje” je uključilo i procjenu edukacijskog materijala „Rodnom jednakošću protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama” od strane Ministarstva te Agencije za odgoj i obrazovanje. Ovaj proces potrajao je nešto duže od planiranoga, no nakon tri mjeseca čekanja CESI je dozvolu dobio.

Identificiranje voditelja/ica

CESI je proveo dva seminara za srednjoškolske nastavnike/ce u Hrvatskoj. Prvi seminar održan je od 12. do 15. studenog, a drugi od 26. do 29. studenog 2015. u Donjoj Stubici, u hotelu Terme Jezerčica. Na oba seminara pozvani/e su nastavnici/e da se dobrovoljno prijave za provođenje radionica. Prijavilo se 14 nastavnika/ca, no na koncu je njih 12 radionice i provelo. Kriteriji za odabir voditelja/ica su uključivali: motivaciju i mogućnost provedbe radionica u školama u određenom vremenom razdoblju, vrstu škole i regionalnu rasprostranjenost.

Priprema i organizacija radionica od strane voditelja/ica

Voditeljicama je predloženo da slijede ove korake za organiziranje svojih radionica:

- ispitivanje mogućnosti za provođenje radionica u sklopu ili izvan redovitog školskog programa ili kombinirano
- odabir učenika/ca
- priprema nastavnica
- odabir aktivnosti za provedbu
- razvoj programa radionica

Što se tiče provedbe radionica **unutar ili izvan školskog programa**, predloženo je, gdje god je to moguće, da se one odvijaju u sklopu školskog programa. Na ovaj se način svim učenicima/ama pruže prilika da sudjeluju u radionicama, ali se komunicira i jaka preventivna poruka da je nastavnicima/ama i školi stalo do sprečavanja rodno uvjetovanog nasilja i promoviranja kvalitetnih adolescentnih veza. Kombiniranje Radionice u sklopu školskog programa s nekim aktivnostima izvan njega, ili čak izvan škole, se također potiče, jer takve aktivnosti ne samo da produžuju trajanje radionica, nego i pružaju učenicima/ama priliku da prodube svoje znanje kroz aktivnosti koje nadilaze školsko okruženje (npr. obrazovne posjete relevantnim organizacijama), da organiziraju i/ili sudjeluju u događanjima kojima je cilj informiranje o radionicama i njihovo iskustvo iz sudjelovanja u njima ili uključivanje u aktivnosti poput umjetničkih radionica (npr. kolaža, postera, crteža, fotografija, glazbenih i video priloga, kazališnih produkcija).

Samopriprema nastavnika/ca uključivala je upoznavanje s kompletnim sadržajem Knjižica III i IV koje su dobili tijekom seminara za nastavnike/ce (kako bi mogli/e odabrati aktivnosti koje će provoditi), iščitavanje teorijske pozadine projekta (Dodatak A u Knjižici III) posebice ako se ne osjećaju iskusnima na području rodne ravnopravnosti i nasilja u vezama, te kako bi mogli/e prigodno reagirati u slučaju da tijekom radionice otkriju kako je netko od učenika/ca žrtva zlostavljanja.

Broj **aktivnosti** odabranih za Radionicu „Podizanjem svijesti o rodnoj jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“ ovisio je o vremenu koje je svaki nastavnik/ca odredio za svoju Radionicu, a to je uglavnom ovisilo o dobivenoj dozvoli (npr. od ravnatelja škole ili nadležnog Ministarstva), ali i o raspoloživosti pojedinog/e nastavnika/ce. Ponekad je inicijalno predviđeno trajanje modificirano (skraćeno ili produljeno) zbog neočekivanih prepreka ili drugih vanjskih faktora koji su se pojavili tijekom provedbe. Pri odabiru aktivnosti, nastavnici/e su trebali odabrati one aktivnosti pri kojima se dobro osjećaju. Ostali kriteriji za odabir aktivnosti su uključivali: a) izbor aktivnosti iz svakog od četiri Modula iz Knjižice III [s time da su aktivnosti broj 1.2 and 1.3 iz Modula 1 bile obavezne (Očekivanja i cilejvi te Pravila)] i b) izbor pojedinih „dodatnih aktivnosti“, koje bi se primjenjivale u slučaju da prethodno odabrane aktivnosti nisu naišle da dobre reakcije u razredu (npr. može se dogoditi da se učenicima/ama ne svidi neka aktivnost). Nastavnici/e su bili zamoljeni da potiču učenike/ce da predlože i organiziraju neke aktivnosti izvan školskog programa ili izvan škole te da osmisle materijale koji će se primjenjivati u realizaciji kampanje za senzibiliziranje njihovih vršnjaka.

Praćenje i izvještavanje

Metode korištene za praćenje radionica od strane CESI uključivale su, osim stalne komunikacije s voditeljicama radionica (putem e-maila ili telefona), kompletiranje niza Obrazaca za izvještavanje od strane voditeljica, na početku, tijekom i po završetku provedbe radionica. Obrasci za izvještavanje, koji su trebali biti popunjeni u različita vremena od strane svakog nastavnika/ce koji/a provodi radionice su uključivali:

C1. Obrazac za izvještavanje: Plan implementacije radionice. U ovom obrascu, svaki/a nastavnik/ca ili stručnjak/inja, koji/a namjerava provesti radionicu, treba unijeti neke opće informacije (npr. svoje ime, struku i kontakt podatke, te ime i adresu škole) te informacije o karakteristikama radionice koju namjerava provesti, kao što su: razred u kojem će se provesti radionica (npr. drugi razred srednje škole), predviđen broj sudionika (mladića i djevojaka) u eksperimentalnoj i kontrolnoj skupini, datum početka i završetka radionice, hoće li se radionica provesti u sklopu nastavnog plana ili izvan njega, procijenjeni broj sastanaka i trajanje radionica, koje aktivnosti namjerava provesti (uključujući dodatne aktivnosti). Cilj ovog Obrasca je da CESI dobije neke preliminarne informacije o radionici koja se namjerava provesti te da se tako omogućí pružanje pomoći i prijedloga za poboljšanje nastavnicima/ama ili reagiranje u slučaju (mogućih) nesporazuma. (npr. ako dođe do neravnoteže zbog izbacivanja ili uključivanja nekih aktivnosti iz pojedinog Modula). Dodatno, CESI je na temelju Obrasca C1 pripremio materijale za odabrane aktivnosti, kao i za evaluaciju Radionice te ih poslao voditeljicama.

C2. Obrazac za izvještavanje s radionica: Opis provedbe aktivnosti s radionica. Cilj C2 Obrasca za izvještavanje je davanje specifičnih informacija o svakoj radionici koju je nastavnik/ca proveo/la s učenicima. Konkretno, od nastavnika/ce se traži da pruži informacije o broju sudionika/ca svake radionice, aktivnostima koje su se provele, eventualnim promjenama materijala ili postupaka, poteškoćama s kojima su se nastavnik/ca ili učenici/e susreli/e,

korisnim posljedicama, komentarima, itd. C2 Obrazac za izvještavanje trebao je biti ispunjen nakon svakog sastanka (za svaki sastanak s učenicima trebalo je ispuniti jedan Obrazac). Za sastanke na kojima su učenici ispunjavali upitnike (pred-testiranje, post-testiranje), nastavnik/ca je trebao ispuniti i drugi dio C2 Obrasca za izvještavanje, pod nazivom „C2ev. Obrazac za izvještavanje za evaluaciju“ te poslati taj obrazac u CESI (zajedno s ispunjenim upitnicima).

C3. Obrazac za izvještavanje: Cjelokupni rezultati provedbe radionice. Cilj C3 Obrasca za izvještavanje je izvješće svakog nastavnika/ce o cjelokupnoj provedenoj radionici te evaluacija. Na primjer, voditelj/ice radionice trebali su dostaviti informacije o olakšavajućim i otežavajućim okolnostima s kojima su se susreli/e tijekom čitave provedbe radionice, o iskustvima koje su stekli provođenjem radionice, o savjetima koje imaju za buduće voditelje/ice radionice, itd. C3 Obrazac za izvještavanje trebalo je ispuniti jednom i poslati ga u CESI u najkraćem mogućem roku nakon provedbe radionice.

Po završetku svake radionice, u CESI je, uz ovaj obrazac trebalo poslati i sljedeće:

- ispunjene post-upitnike
- ispunjene *flipchart* papire i radne listove
- fotografije i/ili video isječke
- listu izostanaka sudionika/ca
- materijale koje su izradili učenici/e u okviru kampanje za podizanje svijesti svojih vršnjaka/kinja

A.2. Provedba radionica

A.2.1. Sudionici/e

Voditeljice

Radionice je provelo **12 nastavnica**, koje su održale 12 radionica (tj. 98 sesija). Specijalizacije nastavnica koje su provodile radionice su sljedeće:

- psihologija (6 nastavnica)
- pedagogija (2 nastavnice)
- umjetnost (2 nastavnice)
- kemija (1 nastavnica)
- filozofija (1 nastavnica)

Sve voditeljice bile su prethodno educirane⁴. Prijave za provedbu radionica bile su na dobrovoljnoj bazi. Iako je unaprijed bilo predviđeno da voditeljice radionica dobiju malu naknadu za svoj trud, one to nisu znale, jer je ta činjenica mogla utjecati na njihovu motivaciju. Nastavnice su o ovome bile informirane na zatvorenom sastanku za voditeljice u sklopu seminara. Nakon uspješnog završetka svojih projektnih obaveza, nastavnice su primile honorare.

Adolescenti/ce

Sveukupno je u radionicama dobrovoljno sudjelovalo **328 učenika/ca** (N=183 djevojaka i N=145 mladića). **298 učenika/ca** (N=166 djevojaka i N=120 mladića) sudjelovalo je u pretestiranju, a **287 učenika/ca** (N=164 djevojaka i N=117 mladića) sudjelovalo je u posttestiranju putem upitnika.

Demografska obilježja učenika/ca prikazana su u Tablici 1. Skupina se sastojala od 120 mladića i 166 djevojaka u dobi 14-17 godina ($SD = 0.48$). [mladići: $M = 15.9$, $SD = 0.49$; djevojke: $M = 15.8$, $SD = 0.46$]. Većinom su bili/e hrvatske nacionalnosti.

Tablica 1. Demografska obilježja sudionika/ca radionica

Demografska obilježja		Sudionici/e	
		N	%
Spol	muški	120	važećih 42%
	ženski	166	važećih 58%
	Missing (nedostaje)	12	-
	14	1	važećih 0.4
	15	42	važećih 14.9%
	16	219	važećih 77.7%
	17	20	važećih 7.1%
	Missing	13	-

⁴ Rezultati Seminara za nastavnike/ce opisani su u zasebnom dokumentu nazvanom: Teachers' Training Seminars in Croatia: Implementation and Evaluation (dostupnom na <http://gear-ipv.eu/training-awareness-raising/teachers-training-seminars>).

	hrvatska	272	važećih 96.8%
	bosanska	4	važećih 1.5%
Nacionalnost	makedonska	1	važećih 0.4%
	albanska	1	važećih 0.4%
	Missing	17	-

Učenici/e su pohađali/e drugi razred srednje škole.

A.2.2. Koraci u osmišljavanju radionica, provedbi, izvještavanju i praćenju

Tijekom seminara za nastavnike/ce, svi polaznici/e dobili su svoje primjerke hrvatskog izdanja Knjižica III i IV „Rodnom jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“ prema kojima su osmislili/e i proveli/e radionice. Proces koji je uslijedio za provedbu, praćenje i izvještavanje o radionicama s učenicima/ama, kao i potporu nastavnicima/a tijekom provedbe organiziran je u 6 koraka.

Korak 1: odmah po završetku seminara za nastavnike/ce, CESI je svakoj voditeljici radionice poslao (e-mailom) C1 Obrazac za izvještavanje kako bi kompletirale preliminarne informacije potrebne za pripremu intervencijskih materijala i evaluacijskih upitnika. Točnije, svaka je nastavnica, čim je kompletirala skupinu učenika/ca, u CESI poslala sljedeće informacije:

- predviđen broj sudionika/ca po spolu i razredu
- predviđeni početak i završetak radionice
- aktivnosti koje planiraju provesti (uključujući i „dodatne aktivnosti“)
- broj sastanaka/sesija u sklopu radionice, unutra/izvan redovitog školskog programa ili oboje, (nastavne) sate

Korak 2: CESI je pristigle informacije iskoristio kako bi priredio i svakoj voditeljici poslao sljedeće:

- primjerke pred- i post-upitnika (koliko god ih je potrebno) za učenike/ce;
- primjerke Radnih listova i materijala za učenike/ce koji su nužni za provedbu svih aktivnosti koje su nastavnice odabrale. Sve nužne pripremne aktivnosti, npr. materijale koje treba rezati ili tiskati na samoljepive naljepnice ili na papir u boji, su obavljene i svi materijali su poslani nastavnicama.
- primjerke pozivnih pisama učenicima/ama za organizaciju materijala za kampanju (vidi poglavlje A.2.5.)
- druge materijale potrebne za radionice (nekim nastavnicama su dostavljeni flipchart papiri te markeri)

Korak 3: nastavnice su započele s provedbom radionica; prije samog početka radionica ili prije početka prvog sastanka, nastavnice su učenicima/ama podijelile pred-upitnike.

Korak 4: nastavnice su poslale pred- i post-upitnike u CESI nakon završetka radionica.

Korak 5: C2 Obrasci za izvještavanje ispunjeni su od strane voditeljica nakon svakog sastanka i korišteni za praćenje provedbe sa ciljem identificiranja bilo kakvih problema na samom početku kako bi se mogle poduzeti korektivne aktivnosti. Nisu identificirani nikakvi ozbiljni problemi. Proces praćenja uključivao je i komuniciranje s voditeljicama putem e-maila ili telefona.

Korak 6: nakon što je Radionica završena u svakoj školi (prosinac-travanj 2016.) voditeljice su u CESI poslale sljedeće:

- ispunjene pred- i post-upitnike
- ispunjene flipchart papire i radne listove s provedbe aktivnosti⁵
- materijale koje su učenici/e priredili za kampanju
- druge materijale ili rezultat radionica poput pjesama, postera, video sminaka
- bilješke o sudjelovanju, doalscima i izostancima
- fotografije⁶ i video snimke (ako ih je bilo) s radionica
- C3 Obrazac za izvještavanje, koji je ispunila voditeljica.

A.2.3. Škole i provedene radionice

U Hrvatskoj je provedeno 12 radionica za učenike/ce u **12 državnih srednjih škola** (po tipu: 3 gimnazije i 9 strukovnih srednjih škola). Odabrane su škole iz sljedećih gradova: Split, Vinkovci, Koprivnica, Sisak, Bjelovar, Slatina, Đurđevac, Rijeka, Križevci i Varaždin.

Učenici/e su dobrovoljno sudjelovali u radionicama. Nastavnice su radionice organizirale u sklopu ili izvan nastave (ili kombinirano). Većina nastavnica radila je sa cijelim odjeljenjima, dok su neke formirale skupine učenika/ca iz različitih odjeljenja.

Tablica 2. Značajke GEAR Radionica, prema voditeljicama i učenicima/ama, školama

Naziv i lokacija škole	Broj voditeljica	Participants						
		Cijeli razredi	U sklopu / izvan šk. programa	Razred	Dobna skupina	N		
						muško	žensko	total
Gimnazija "Fran Galović" Koprivnica	1	da	izvan	2.	15-18	8	21	29
Industrijsko-obrtnička škola Slatina	1	da	oboje	2.	15-18	16	22	38
Gimnazija Sisak	1	ne (različiti razredi)	izvan	2.	15-18	18	19	37
Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar	1	da	u sklopu	2.	15-18	9	17	26
Prirodoslovna i grafička škola Rijeka	1	da	u sklopu	2.	15-18	12	18	30
Strukovna škola Đurđevac	1	da	u sklopu	2.	15-18	-	21	21
Gospodarska škola Varaždin	1	da	u sklopu	2.	15-18	9	14	23
Gimnazija Ivana Zakmardija Dijanovečkoga Križevci	1	da	oboje	2.	15-18	11	10	21
Strojarska škola za industrijska i obrtnička zanimanja, Rijeka	1	da	u sklopu	2.	15-18	23	-	23
Srednja strukovna škola Vinkovci	1	ne (različiti razredi)	oboje	2.	15-18	27	-	27
Medicinska škola Bjelovar	1	da	u sklopu	2.	15-18	6	20	26
Škola likovnih umjetnosti, Split	1	ne (različiti razredi)	u sklopu	2.	15-18	6	21	27
Total	12					145	183	328

⁵ Pirmjeri ispunjenih flipchart papira dostupni su u Dodatku 1.

⁶ Uzorci fotografija dostupni su također u Dodatku 1.

A.2.4. Trajanje radionica i provedene aktivnosti

Kao što je naznačeno u Tablici 3, trajanje radionica u Hrvatskoj variralo je od 12.5 do 15 nastavnih sati u različitim školama. Jedan nastavni sat u Hrvatskoj traje 45 minuta, što znači da su u **stvarnom vremenu** radionice trajale od 9.5 do 11.3 sati u različitim školama. Nastavnice su dobile uputu da minimalno trajanje učeničkih radionica treba biti 13 nastavnih sati (9 sati i 45 minuta stvarnog vremena), dok najduže trajanje nije određeno. Sve **radionice započele** su u siječnju 2016. Osim dviju koje su započele u prosincu 2015. Sve radionice **završene** su do travnja 2016. Provedba radionica trajala je od prosinca 2015. do travnja 2016.

Broj aktivnosti koje su provedene varirao je od 12 do 20 u različitim školama. U svim su školama nastavnice osigurale provedbu aktivnosti u sva četiri Modula te osigurale redoslijed modula. Specifične aktivnosti koje su se provodile u svim školama prikazane su u Tablici 4, gdje se na temelju njihove učestalosti može vidjeti koje su aktivnosti bile najpopularnije. Najpopularnije aktivnosti bile su: Kvalitetne i štetne veze – znakovi upozorenja, Kontinuum štetnih ponašanja prema djevojkama i mladićima, Slažem se – ne slažem se, Adolescentske veze, Renata i Dražen.

Tablica 3. Značajke GEAR Radionica, u smislu trajanja i aktivnosti, prema školama

Naziv i lokacija škole	Trajanje radionice					Aktivnosti										
	Datum početka ⁷	Datum završetka ⁸	Broj sastanaka	Broj nastavnih sati ⁹	Realno trajanje	planirane					Ukupan broj aktivnosti ¹⁰	provedene				
						Moduli				Ukupan broj aktivnosti ¹⁰		Moduli				Ukupan broj aktivnosti
						1	2	3	4			1	2	3	4	
Gimnazija "Fran Galović" Koprivnica	30.1.16.	18.3.16.	3	14	10.5hx60'	3	6	3	4	16	3	6	3	4	16	
Industrijsko-obrtnička škola Slatina	15.1.16.	8.3.16.	9	13	13x45'	4	7	2	2	15	3	6	2	2	15	
Gimnazija Sisak	5.12.15.	12.12.15.	2	13	10x60'	3	12	3	4	22	3	5	3	2	12	
Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar	21.1.16.	18.3.16.	13	13	13x45'	3	8	2	6	19	3	6	2	3	13	
Prirodoslovna i grafička škola Rijeka	27.1.16.	30.3.16.	9	13	13x45'	3	6	2	2	13	3	6	2	2	13	
Strukovna škola Đurđevac	27.1.16.	8.4.16.	7	14	14x45'	3	16	5	6	30	3	11	4	3	20	
Gospodarska škola Varaždin	11.1.16.	10.2.16.	5	13	13x45'	4	10	5	4	23	3	7	2	3	15	
Gimnazija Ivana Z.D. Križevci	26.1.16.	5.4.16.	14	14	14x45'	3	11	3	9	26	3	6	2	3	14	
Strojarska škola za industrijska i obrtnička zanimanja, Rijeka	22.1.16.	15.3.16.	9	14	14x45'	3	7	2	4	16	3	5	2	4	14	
Srednja strukovna škola Vinkovci	11.1.16.	18.3.16.	7	12.5	10x45'+ 2x60'	3	9	3	4	19	3	7	3	3	15	
Medicinska škola Bjelovar	18.1.16.	29.3.16.	15	15	15x45'	3	6	3	4	16	3	4	2	3	14	
Škola likovnih umjetnosti, Split	7.12.15.	25.1.16.	5	13	13x45'	3	4	4	4	15	3	2	4	3	12	
Min			2	12.5	9.5	3	4	2	2	13	2	2	2	2	12	
Max			15	15	11.3	4	16	5	9	30	4	11	4	4	20	
Ukupno (SUM)			98	161,5	121.5	38	102	37	53	230	36	71	31	35	173	

⁷ Na temelju datuma ispunjavanja pred-upitnika

⁸ Na temelju datuma ispunjavanja post-upitnika

⁹ Svaki nastavni sat traje 45 minuta

¹⁰ Uključujući i odabrane „dodatne aktivnosti ”

Tablica 4. Učestalost aktivnosti provedenih u 98 sesija

Broj i naziv aktivnosti	Učestalost
Modul 1	
1.1. Imenologija: značenja koja nose naša imena	12
1.2. Očekivanja i ciljevi	12
1.3. Pravila	12
Modul 2	
Cjelina 1	
2.1.1. Što znači biti djevojka... Što znači biti mladić...	4
2.1.2. Društvene rodne uloge	2
2.1.3. Sviđa mi se – ne sviđa mi se	5
2.1.4. Muškarci, žene i društvo	3
2.1.5. Samo-otkrivanje	2
2.1.6. Spol i rod	5
2.1.7. Slažem se – ne slažem se	7
2.1.8. Kviz: zanimanja, uloge i aktivnosti žena i muškaraca	6
2.1.9. A na kraju piše...	2
2.1.10. Rod, ne spol	2
2.1.11. Rodna kutija	6
2.1.12. Pravi muškarac i prava žena	1
2.1.13. Korak naprijed	0
2.1.14. Mitovi o ženama i muškarcima te njihove posljedice	1
2.1.15. Životni put	1
2.1.16. Poslovice i izreke	2
2.1.17. Spolno stereotipiziranje	0
2.1.18. Oglašivačka industrija	0
2.1.19. To je moja glazba	1
2.1.20. Prezentacija roda	0
2.1.21. Igra uloga	2
2.1.22. Zamisli da ...	0
Cjelina 2	
2.2.1. Biti muško – i povlastice koje uz to idu	3
2.2.2. Karta moći	1
2.2. Zamrznute slike	0
2.2.4. Kontinuum štetnih ponašanja prema djevojkama i mladićima	8
2.2.5. Dominantno ponašanje	3

Broj i naziv aktivnosti	Učestalost
Grupne vježbe	
Vježba 1: „Rod kroz prizmu medija”	0
Vježba 2: „Rod kroz prizmu obrazovnog sustava”	0
Vježba 3: „Rod kroz prizmu masovnih medija”	1
Vježba 4: „Rod kroz prizmu Interneta”	0
Vježba 5: „Igranje uloga... o jednakosti... i nejednakosti”	3
Modul 3	
3.1. Ljubav – što je to?	5
3.2. Adolescentske veze	7
3.3. Kvalitetne i štetne veze – znakovi upozorenja	10
3.4. Osobe i stvari	6
3.5. Izravno suočavanje s problemom	3
3.6. Svijest o vlastitom tijelu	0
Modul 4	
Cjelina 1	
4.1.1. Definiranje i vrste nasilja u vezama	2
4.1.2. Renata i Dražen	7
4.1.3. Priče o nasilju u vezama	2
4.1.4. Slučajevi nasilja	3
4.1.5. Kotač moći i kontrole, kotač jednakosti	0
4.1.6. Usmjeravanje mladih ka prepoznavanju upozoravajućih znakova za nasilje u intimnim partnerskim vezama i načinima nuđenja pomoći	4
4.1.7. Mit ili stvarnost?	2
4.1.8. Mitovi o nasilju	3
Cjelina 2	
4.2.1. Što učiniti da zaustavimo nasilje u intimnim partnerskim vezama - strategije za intervenciju	6
4.2.2. Reagiraj!	3
4.2.3. Od nasilja do poštovanja u intimnim partnerskim vezama	1
4.2.4. Gledaj, slušaj, uči – jačanje kvalitetne komunikacije	2

A.2.5. Rad učenika/ca na ostvarivanju kampanje

Nakon vlastitog senzibiliziranja, svi/e sudionici/e radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza” pozvani/e su kao stručnjaci/kinje za intimne veze adolescenata/ica da osmisle i kreiraju poruke i proizvode koji će se koristiti za kampanju podizanja svijesti sa ciljem informiranja i senzibiliziranja svih adolescenata/ica u Hrvatskoj za teme koje su se obrađivale u sklopu radionica. Učenici/ce su stoga pozvani da osmisle proizvode kako bi prenijeli/e poruke svojim vršnjacima/kinjama: poruke kako izgraditi kvalitetnu intimnu vezu, ravnopravne odnose, temeljene na uzajamnom poštovanju i bez bilo kojeg oblika nasilja, kao i o tome na koji se način oduprijeti bilo kojem obliku nasilja s kojim će se susresti tijekom života. Učenici/e su slobodno mogli odabarati format proizvoda koji su željeli razraditi (tekst, crtež, kolaž, poster, pjesmu, kazališni komad, film, itd.). Proizvodi koji su pristigli iz škola uključuju:

- filmove (2)
- postere (6)
- kolaže (1)
- crteže (1)
- majicu s porukom (1)

Natječaj je proveden na Facebook stranici gdje su mladi ljudi imali priliku vidjeti sve proizvode i glasati za najbolji u ograničenom vremenu (vidi Dodatak 2b). Pobjednik natječaja bio je **kolaž na temu rodne ravnopravnosti** koji su osmislili učenici/e **Gimnazije Fran Galović iz Koprivnice**. Pobjednički proizvod će se u budućnosti koristiti u promotivnim aktivnostima i materijalima.

A.2.6. Ostale provedene aktivnosti

Osim sudjelovanja u radionicama i u kampanji, učenici/e su svoj rad predstavili u medijima (radio intervjui, novinski članci, itd), ali i:

- organizirali/e prezentacije i radionice za svoje vršnjake/inje (npr. Industrijsko obrtnička škola Slatina)
- organizirali/e izložbu učeničkih crteža, postera i kolaža u školi (Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkog Križevci)
- organizirali/e izložbu fotografija u školi (Gimnazija Sisak)
- tiskali razglednice s dizajniranim logom i porukom (Prirodoslovna i grafička škola Rijeka)

B. Evaluacija radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“

B.1. Metodologija

Evaluacija radionica uključuje zbirku informacija koje su ustupili/e učenici/ce kao i **voditeljice radionica**. Dizajn evaluacije, alati i process evaluacije pojašnjeni su u niže navedenim poglavljima.

Nastavnice

Evaluacija adolescenata/ica

Dizajn evaluacije. Korišten je jednostavan dizajn, u okviru predmeta, s nezavisnom varijablom koja je bila „vremenski interval“ (prije i poslije radionice). Drugim riječima, podaci i informacije od strane adolescenata/ica koji/e su sudjelovali/e u radionicama prikupljeni su prije i nakon radionice putem posebnih **upitnika koji su korišteni prije i poslije radionice**.

Glavni cilj evaluacije je bio testirati je li radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“ ostvarila svoje ciljeve, a koji se odnose na to je li kod učenika/ca potaknuta željena promjena u **razini znanja, stavovima i samo-prijavljenom ponašanju** po pitanju rodne stereotipizacije i nasilja u intimnim partnerskim vezama. To je mjereno temeljem usporedbe učeničkih odgovora na pitanja iz upitnika, a na koje su odgovarali/e prije i nakon radionice.

Evaluacijski alati i proces. Evaluacijski alati¹¹ i etape procesa uslijedile su kako bi se njima evaluirale radionice za adolescente/ice, a pojašnjeni su niže: adolescenti/ce koji/e su sudjelovali/e u radionicama ispunili su:

- **pred-upitnik [W(pre)]** prije početka i nastavka radionice ili na početku prve sesije radionice [vrijeme distribucije W(pred) upitnika bilo je u periodu prosinac 2015.-siječanj 2016., u različitim školama, ovisno o tome kada je u kojoj školi započinjala radionica]
- **post-upitnik [W(post)]** tijekom posljednje sesije radionice; W(post) upitnici su ispunjeni između prosinca 2015. i travnja 2016., u različitim školama, ovisno o tome kada su u kojoj školi završile radionice.

Tabelica 5 prikazuje datume kada su W(pred) i W(post) upitnike ispunili adolescenti/ce u svakoj od škola.

Tabelica 5. Datumi završetka ispunjavanja pred- i post- upitnika od strane škola.

Naziv škole	Datumi ispunjavanja upitnika	
	W(pre)	W(post)
Gimnazija "Fran Galović" Koprivnica	30.1.	18.3.
Industrijsko-obrtnička škola Slatina	15.1.	8.3.
Gimnazija Sisak	5.12.	12.12.
Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar	21.1.	18.3.
Prirodoslovna i grafička škola Rijeka	27.1.	30.3.
Strukovna škola Đurđevac	27.1.	8.4.

¹¹ Evaluacijski upitnici nalaze se u Knjižici III i mogu se preuzeti na: www.gear-ipv.eu/download

Gospodarska škola Varaždin	11.1.	10.2.
Gimnazija Ivana Zakmardija Dijanovečkoga Križevci	26.1.	5.4.
Strojarska škola za industrijska i obrotnička zanimanja, Rijeka	22.1.	15.3.
Srednja strukovna škola Vinkovci	11.1.	18.3.
Medicinska škola Bjelovar	18.1.	29.3.
Škola likovnih umjetnosti, Split	7.12.	25.1.

Minimalni i maksimalni vremenski period između popunjavanja W(pred) i W(post) upitnika varirao je u različitim školama između 0 i 4 mjeseca.

Pred-upitnik je za cilj imao izmjeriti, prije provedbe radionica, znanje, stavove i samoprijavljeno ponašanje adolescenata/ica po pitanju rodne stereotipizacije i nasilja u intimnim partnerskim vezama kao i demografska označja. Detaljnije, imao je za cilj izmjeriti:

- demografska označja
- rodno-stereotipne stavove i ponašanja/ rodnu nejednakost:
 - osobne rodno-stereotipne stavove učenika/ca,
 - rodno-stereotipno samoiskazano ponašanje (za njih same i prema drugim ljudima)
- nasilje u intimnim partnerskim vezama i tijekom hodanja: informacije vezane za učenike/ce
 - razina znanja o raznim vrstama nasilja te mitovi i istine o nasilju,
 - stavovi o nasilju,
 - samoiskazana izloženost nasilju i
 - samoiskazano vršenje nasilja.

Uz istaknuto, pred-upitnik je za cilj imao izmjeriti rodnu neravnopravnost u Hrvatskoj, kroz bilježenje stavova učenika/ca na različite teme koje su vezane za:

- razmjer rodne neravnopravnosti u državi, do koje je mjere društvena struktura patrijarhalna
- razmjer ponašanja učitelja/ica u školi, koje je rodno diskriminirajuće

Post-upitnik je imao za cilj izmjeriti bilo kakve promjene u adolescentskom znanju, stavovima i samoprijavljenom ponašanju u odnosu na rodne stereotipe i pitanja nasilja u intimnim vezama, odmah po održanoj radionici.

Post-upitnik je također sadržavao pitanja koja su za cilj imala procijeniti **zadovoljstvo adolescenata/ca održanom radionicom**. Detaljnije, adolescenti/ce su imali zadatak **evaluirati voditeljice radionice** te također i samu **radionicu** u odnosu na njihovo **osobno zadovoljstvo**, u odnosu na sadržaj, proces i korištene materijale, njihovo osobno iskustvo stečeno u sudjelovanju u radionici, njihovu samoprocijenjenu korisnost radionice, znanje stečeno kroz sudjelovanje u radionici i mjeru do koje je radionica ispunila njihova očekivanja.

Područja procjene i dotične grupe predmeta u sklopu dva upitnika sažeti su u Tablici 6.

Tablica 6. Sadržaj evaluacijskih upitnika adolescenata/ica

Područja procjene	W(pred)	W(post)
	vrijeme	
	Prije radionice	Nakon radionice
Rodni stereotipi/ Nejednakost		
▪ Osobni rodno-stereotipni stavovi	Q.1 - 2	Q.6 - 7
▪ Razmjer rodne neravnopravnosti/ stereotipa u svakoj državi	Q.3 Q.5 – Q.7	
▪ Razmjer rodno-diskriminatornog ponašanja u školi, od strane učitelja/ica	Q.4	
▪ Nasilje u intimnim vezama	Q.8	Q.8
IPV/nasilje u vezama		
▪ Znanje (vrste nasilja i mitovi/činjenice)	Q.9 Q.13	Q.9 Q.13
▪ Stavovi o fizičkom, psihološkom i seksualnom nasilju	Q.10 - 12 Q.14 - 15	Q.10 – 12 Q.14 - 15
▪ Učenička samoiskazana izloženost nasilju (indirektno & direktno)	Q16 - 17	Q16 - 17
▪ Samoiskazano vršenje nasilja	Q18	Q18
Demografske informacije i postojanje poveznica		
▪ Dob, spol, nacionalnost	D.Q 1-3	D.Q 1-3
▪ Postojanje romantične ili intimne veze	D.Q 4-6	
Evaluacija radionice (završena samo od strane interventne grupe)		
▪ Evaluacija voditeljice radionice, sadržaja, materijala, trajanja ▪ Samoiskazano osobno zadovoljstvo radionicom, korisnost (za sebe i druge), ispunjenje očekivanja		Q.1-2 Q.5
▪ Samoiskazano stečeno znanje		Q.3 - 4

Usporedba pred- i post- mjerenja može otkriti efikasnost radionice, odnosno, bilo kakav porast učeničkog znanja do kojeg je možda došlo ili pak bilo kakva promjena u njihovim inicijalnim stavovima i samoiskazanom ponašanju po pitanju rodni stereotipa i nasilja u intimnim vezama na kraju radionice. Samoiskazano ponašanje (Q.8, 16, 17, 18-pred i -post) mjereno je dva puta kako bi se dobili što precizniji rezultati (učenički otpor bi mogao biti viši prije radionice, nego nakon).

Rezultati povezanog znanja i stavova učenika/ca očekivano bi se trebali poboljšati (više točnih odgovora, manje stereotipizacije i manje tolerancije prema nasilju) u W(post) upitniku u usporedbi s njihovim W(pred) upitnikom.

Kodovi za usklađivanje. Kako bi se uskladilo dva upitnika koje je popunjavao isti/a adolescent/ica bez da se ugrožava njegova/njezina anonimnost, svaki je upitnik sadržavao naputak za popunjavanje koje su adolescenti/ce koristili/e za razvoj vlastitog identifikacijskog koda u gornjem desnom uglu. Naputak je adolescente/ice vodio do toga da razviju svoj kod od 6 znamenki kroz popunjavanje:

- treće slovo majčina imena
- treće slovo očeva imena
- mjesec rođenja (01-12)
- posljednje dvije znamenke broja telefona

Upute za pisanje tvoje zaporkе					
Upiši u kvadratiće sljedeće podatke					
a.	3 slovo imena tvoje majke				
b.	3 slovo imena tvog oca				
c.	Mjesec tvog rođenja (01-12)				
d.	zadnje dvije znamenke broja tvog mobitela s				
	a	b	c	d	d
	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Evaluacija od strane voditeljica radionica

Voditeljice radionica su također morale obaviti evaluaciju radionica nakon završetka implementacije svojih radionica [C3 Evaluacijski upitnik, dostupan u Knjižici III].

Detaljnije, voditeljice su upitane da nakon završetka svake radionice opišu sljedeće:

- prepreke i olakšavajuće faktore s kojima su bile suočene tijekom implementacije radionica (vidi poglavlje B.4.1),
- sugestije za modificiranje i naučene lekcije (vidi poglavlje B.4.4)
- koristi koje su učenici/ce, voditeljice radionica i škola mogli steći kroz implementaciju radionica (vidi poglavlje B.4.3).

Voditeljice radionica su također upitane da ocijene, na skali od 11 stupnjeva (0=nikako ... 10=apsolutno) različite aspekte (vidi poglavlje B.4.2) u odnosu na:

- svoje zadovoljstvo održanom radionicom
- svoju sposobnost u facilitaciji
- zadovoljstvo učenika/ca s radionicom (s vlastitog stajališta).

B.2. Uzorak

Adolescenti/ce

Tablica 7. prikazuje konačni broj adolescenata/ica koji su sudjelovali/e (vidi poglavlje A.2.1) u GEAR radionicama te također ukazuje na to koliko je njih odgovorilo na evaluacijski upitnik prije [W(pred)] i na kraju [W(post)] radionice.

Tablica 7. Broj sudionika/ca u 12 radionica, broj učenika/ca koji su odgovarali na upitnik i stopa odgovaranja u sklopu pred- i post- upitnika, u odnosu na spol učenika/ca.

Sudionici/ce u radionici (N)			W(pred)		W(post)	
			N	Stopa odgovora	N	Stopa odgovora
Spol	Mladići	145	120	82.8%	117	80.7%
	Djevojke	183	166	90.7%	164	89.6%
	Missing	-	12		6	
Total		328	298		287	

Ukupno je 328 učenika/ca sudjelovalo u radionicama (N=183 djevojaka i N=145 mladića). Od ovog broja, 298 njih (N=166 djevojaka i N=120 mladića¹²) popunilo je post-upitnik (N=164 djevojke i N=117 mladići¹³). Stopa odgovaranja za djevojke bila je veća nego za mladiće. Razlika u broju između sudionika/ca u radionicama i sakupljenim pred- i post- upitnicima je zbog odsutnosti učenika/ca i činjenice da nisu bili u mogućnosti ispuniti upitnike (razlozi poput izostanka iz škole, bolesti i sl.). Isti su razlozi primjenjivi na razliku u broju prikupljenih pred- i post- upitnika. U totalu, 240 učenika/ca je ispunilo oba upitnika. Dodatnih 58 je ispunilo samo pred-upitnik a 47 samo post-upitnik.

¹² 12 ispitanika/ca – nedostaju podaci o spolu.

¹³ 6 ispitanika/ca – nedostaju podaci o spolu.

Za 240 učenika/ca (N=92 za mladiće i N= 148 za djevojke) bili smo u mogućnosti uskladiti njihove pred- i post- upitnike, a rezultati su predstavljeni u poglavlju B.3.2. (Učinkovitost radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“).

Voditeljice

Sve voditeljice, točnije 12 nastavnica, zamoljene su da ispune C3 Obrazac za izvještavanje nakon završetka radionice. Ukupno je prikupljeno 12 popunjenih obrazaca u 12 škola u kojima su radionice provedene.

B.3. Rezultati evaluacije adolescenata/ica

B.3.1. Važnost aktivnosti „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“

Nekoliko kompleta predmeta uključeno je u učeničke pred-upitnike s ciljem mjerenja koliko su GEAR konzistentne s adolescentskim potrebama i ciljevima.

Još detaljnije, mjere koje su utvrđene, a koje će biti predstavljene u sljedećim poglavljima, tiču se perspektive adolescenata/ica po pitanju društvenih očekivanja od muškaraca i žena, o razini rodne nejednakosti u hrvatskim obiteljima i školi; također je mjereno učeničko samoiskazano iskustvo doživljavanja ili provođenja rodno diskriminatornog ili nasilnog ponašanja.

Posljednje, ali ne i najmanje važno, također smo istražili postotak adolescenata koji su već u romantičnoj vezi, te također i njihova eksponiranost u ponašanju po pitanja nasilja u intimnim partnerskim vezama. Svakako valja reći da, idealno, intervencije za primarnu prevenciju nasilja u intimnim partnerskim vezama moraju otpočeti u najranijoj životnoj dobi, prije nego li adolescenti/ce stupe u prve veze i prije nego što steknu iskustvo žrtve ili nasilnika/ce u slučaju nasilja u intimnim partnerskim vezama.

Rezultati koji slijede, osim što otkrivaju relevantnost radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“, također daju jasnu sliku stvarne situacije u Hrvatskoj, u odnosu na stupanj prisutnosti rodne neravnopravnosti i nasilja u intimnim partnerskim vezama.

Stupanj rodne neravnopravnosti u Hrvatskoj

Društvena očekivanja. Adolescenti/ce su bili zamoljeni (Q.6-pred) da ocijene (na ljestvici od 0 = nimalo do 10 = u potpunosti) važnost koju društvo pripisuje ostvarenju 4 cilja za oboje, muškarca i ženu. „**Ženska hijerarhija**“ uključuje na vrhu ljestvice majčinstvo i brak, potom profesionalni i ekonomski uspjeh. „**Muška hijerarhija**“ je obrnuta i uključuje na vrhu ljestvice profesionalni i ekonomski uspjeh, dok su očinstvo i brak manje važni. Ovi nalazi pokazuju stereotipnu nejednakost društvenih očekivanja za žene i muškarce.

Table 8. Aritmetičke sredine važnosti 4 cilja za žene i muškarce (Q. 6-pred, N=289)

Na ljestvici od 0 do 10 (0 = nimalo ... 10 = u potpunosti), molimo vas da ocijenite svaki od sljedećih ciljeva, prema tome koliko ih naše društvo smatra važnima i za žene i za muškarce	Aritmetička sredina	
	Za ženu	Za muškarca
vjenčanje	7.8	7
roditeljstvo (majčinstvo ili očinstvo)	8.6	7.6
profesionalni uspjeh	7.4	8.5
financijski uspjeh	7	8

Rodna neravnopravnost u obitelji. Sa ciljem mjerenja kako adolescenti/ce doživljavaju rodne uloge i rodnu (ne)jednakost u Hrvatskoj u 2015. godini, u sklopu tri seta pitanja, upitani/e su da istaknu svoje mišljenje u odnosu na podjelu dužnosti (Q.3-pred) i moći (Q.7-pred) unutar u obitelji, te također u odnosu na to kako su unutar obitelji tretirane djevojčice/žene i dječaci/muškarci (Q.5-pred).

Prema odgovorima adolescenata/ica (Tablica 9.) kada su odgovarali na pitanje da istaknu tko (majka, otac ili oboje podjednako) je nositelj odgovornosti za većinu obitelji u Hrvatskoj, izgleda da je u većini obitelji u Hrvatskoj, dužnost pranja suđa, pranja rublja, glačanje, kuhanje i čišćenje doma isključivo zaduženje majke.

Tablica 9. Postotak adolescentskih odgovora u odnosu na (ne)jednaku podjelu dužnosti unutar obitelji (Q.3-pred, N=298)

U većini obitelji u NAŠOJ zemlji, što misliš tko je odgovoran za:	odgovor (%)		
	majka	otac	oboje jednako
pranje suđa?	71.5	0.3	27.5
pranje rublja?	85.9	0	13.4
glačanje odjeće?	80.9	1.7	16.8
kuhanje?	52	2.7	44.3
pomaganje djeci u pisanju zadaće?	32.6	5.4	60.7
odlazak u trgovinu?	25.2	12.1	61.4
brigu o bolesnim članovima obitelji?	23.2	10.7	65.4
čišćenje kuće?	64.4	1.7	32.9
plaćanje računa?	11.4	34.9	52.7
iznošenje smeća?	13.4	32.6	52.3
pranje auta?	3	72.5	23.8
popravke električnih aparata po kući?	1.3	84.9	13.1

Isključivo očeva dužnost ostaje popravljivanje električnih kvarova u kućanstvu i pranje automobila, dok su zaduženja koja podjednako obavljaju oboje pomaganje djeci s domaćim zadaćama, odlazak u supermarket radi nabavke, briga o članovima obitelji, plaćanje računa i iznošenje smeća.

Temeljem odgovora učenika/ca, u Tablici 10, izgleda da je **majka** ta koja donosi odluke vezane za djecu. Iako je percepcija učenika/ca da je briga o djeci odgovornost koju bi podjednako trebali snositi majka i otac, majčina je odgovornost da prema potrebi da otkaz na poslu kako bi

se moga posvetiti djeci. **Otac**, s druge strane, je najčešće osoba koja donosi *financijske odluke*, jer se na njega gleda kao na osobu koja *skrbi o obitelji*. **Muškarac** u obitelji, ne samo da naizgled privređuje više od žene, već se od njega to i očekuje. S druge strane, briga o kući je uglavnom odgovornost žene.

Nadalje, djevojke su primorane baviti se kućanskim poslovima i imaju manju slobodu od mladića istih godina, a podjednako, suprug naizgled ima moć i pravo *dozvoliti svojoj supruzi hoće li raditi ili ne*. U slučaju suprotnosti, ako postoje muškarci koji ne rade jer im supruge ne dozvoljavaju da rade, 83.9% učenika/ca odgovara da to nije tako (Tablica 11.).

Tablica 10. Postotak adolescentskih odgovora u odnosu na (ne)jednaku podjelu moći unutar obitelji (Q.7-pred, N=298)

Za svaku od sljedećih izjava stavi oznaku X u kućicu koja po tvom mišljenju bolje opisuje situaciju u našoj zemlji:	Odgovor (%)		
	Majka	Otac	Jednako
U većini obitelji:			
Osoba koja donosi odluke vezane uz financije je:	10.7	40.6	48
Osoba koja donosi odluke vezane uz djecu je:	55.7	3	40.6
Briga o djeci prvenstveno je odgovornost:	47.3	0.7	51.3
Osoba koja češće prestaje raditi kako bi brinula o djeci:	89.3	0.7	9.1
Ako samo jedna osoba osigurava financijska sredstva za obitelj, ta osoba je češće:	5.7	75.8	17.1
U većini obitelji/parova:	Žena	Muškarac	Jednako
Osoba koja zarađuje više novca je:	4.7	67.4	26.5
Osoba koja bi trebala zaraditi više novca je:	6	42.6	50
Obavljanje kućanskih poslova prvenstveno je odgovornost:	71.5	1.7	25.5

Tablica 11. Postotak adolescentskih odgovora u odnosu na (ne)jednaki tretman djevojaka/žena i dječaka/muškaraca unutar obitelji (Q. 5-pred, N=298)

Za svaku od sljedećih izjava označi je li prema TVOM MIŠLJENJU točna ili netočna za NAŠU zemlju tako što ćeš staviti X u odgovarajuću kućicu:	Odgovor (%)	
	Točno	Netočno
U većini obitelji dječaci imaju više slobode nego djevojčice iste dobi.	70.1	29.9
U većini obitelji djevojčice imaju više slobode nego dječaci iste dobi	7.4	92.6
U većini obitelji, dječaci su prisiljeni raditi više kućanskih poslova nego djevojčice iste dobi	9.1	90.6
U većini obitelji, djevojčice su prisiljene raditi više kućanskih poslova nego dječaci iste dobi	74.8	25.2
Postoje žene koje ne rade, jer im muž to ne dopušta	71.5	27.9
Postoje muškarci koje ne rade, jer im žene to ne dopuštaju	15.8	83.9

Rodna nejednakost u školama. S ciljem mjerenja rodne nejednakosti u školama, učenici/ce su bili upitani da istaknu uz izjave (Q.4-pred), dešava li se istaknuto u svakoj pojedinoj izjavi podjednako muškim ili ženskim učenicima ili, dešava li se to češće dječacima ili djevojčicama. Shodno odgovorima adolescenata/ica, proizlazi da nastavnici/ce u školi očekuju **najčešće samo djevojke** (vidi Tablicu 12) da u učionici budu tiho i mirno i češće im dodjeljuju zadatak čišćenja prostora. Nasuprot situaciji s djevojkama, čini se da učitelji/ce uglavnom **najčešće samo mladićima** dodjeljuju zadatak da nešto prenose i nose, ali ih i teže kažnjavaju ukoliko

izazivaju nevolje i uglavnom sumnjiče isključivo mladiće u slučaju oštećenja imovine ili krađe u školi.

Tablica 12. Postotak odgovora u odnosu na rodno-diskriminatorno ponašanje učitelja/ica prema ženskim i muškim učenicima (Q.4-pred, N=298)

Za svaku od sljedećih tvrdnji označite jesu li dječaci i djevojčice tretirani različito od strane nastavnika/ca u školi:		dječaci	djevojčice	Jednako
dječaci ili djevojčice				
	Očekuje se bolji akademski uspjeh.	6.4	26.8	63.8
	Kažnjeni su strože kada uzrokuju probleme.	70.5	5.7	23.2
	Dodjeljuju im se najdosadniji zadaci.	15.4	9.1	74.5
	Dodjeljuju im se najjednostavniji zadaci.	7.4	22.8	68.5
	Više ih se sumnjiči kada je nešto potrgano.	84.2	3	11.7
	Dodjeljuje im se zadatak čišćenja nečeg, ako je potrebno.	12.1	50.7	36.2
	Dodjeljuju im se zadaci koji zahtijevaju odgovornost.	16.4	38.6	44.3
	Više ih se sumnjiči ako je nešto ukradeno.	66.8	2.3	30.2
	Dodjeljuje im se zadatak nošenja nečeg, ako je potrebno.	76.2	6.4	16.8
	Trebaju više učiti za istu ocjenu nego osoba drugog spola.	20.1	10.1	68.8
	Više ih se hvali kada postižu dobar akademski uspjeh.	17.8	26.8	54.7
	Dobivaju pohvale kada su tihi na nastavi.	29.5	25.2	44.6
	Dobivaju više ocjene za jednaku izvedbu.	7.7	20.5	71.1
	Očekuje se da budu tiši u učionici.	31.2	39.6	28.5

Samoiskazano rodno-diskriminatorno ponašanje: doživljeno i počinjeno. Ova mjerenja su provedena prije i na kraju radionice u cilju testiranja je li senzibilizacija adolescenata osnova za promjenu njihovih ocjena; to se može dogoditi, jer su prije senzibilizacije učenici/ce moguće imali veći otpor prema otkrivanju osobnih iskustava i/ili nisu u mogućnosti prepoznati specifične situacije kao diskriminatorno ponašanje. Kada su adolescenti upitani da izvijeste o diskriminatornom ponašanju drugih osoba prema njima, vidljivo je da su djevojke češće iskusile diskriminaciju u svoju korist, u oba slučaja mjerenja, nego mladići. Nešto je manje prisutno rodno-diskriminatorno ponašanje protiv mladića i djevojaka. (vidi Tablica 13.).

Tablica 13. Aritmetičke sredine odgovora adolescenata/ica na ljestvici od 5 stupnjeva (0=nikada, 1=rijetko, 2=povremeno, 3=često, 4=vrlo često) u odnosu na pojavnost rodno-uvjetovanog diskriminatornog ponašanja protiv ili u korist (Q8a -pred & 8a-post, N_{mladići}=91, N_{djevojčice}=164)

Je li ti se netko ikada obraćao ili se ponašao prema tebi:	spol				ukupno	
	mladići		djevojke			
	Pred	Post	Pred	Post	Pred	Post
Na povoljan način zato što si djevojka/mladić?	1.55	1.40	2.32	1.99	2.02	1.77
Na nepovoljan način samo zato što si djevojka/mladić?	1.39	1.53	1.52	1.49	1.47	1.50

Adolescenti/ce su također upitani da prijave vlastito diskriminatorno ponašanje u korist ili protiv mladića ili djevojke u dva različita vremenska perioda (8.b. pred- i post-upitnik). Tablica 14. pokazuje da su se mladići češće ponašali diskriminatorno prema djevojkama, nego obrnuto. Djevojke prijavljuju da su se ponašale diskriminatorno prema drugim djevojkama, u usporedbi s mladićima.

Tablica 14. Aritmetička sredina odgovora adolescenata/ica na ljestvici od 5 stupnjeva (0=nikada, 1=rijetko, 2=povremeno, 3=često, 4=vrlo često) u odnosu na pojavnost diskriminatornog ponašanja protiv ili u korist djevojaka ili mladića (Q8b-pred & 8b-post, N_{mladići}=90, N_{djevojke}=146). (*) statistički značajna razlika između mladića i djevojaka

Jesi li se ikada ponašao/la, govorio/la ili mislio/la na način koji je:	spol				ukupno	
	mladići		djevojke			
	Pred	Post	Pred	Post	Pred	Post
U korist djevojke, samo zato što je djevojka?	2.08	1.75	1.68	1.52	1.83	1.61
Nepravedan za djevojku, samo zato što je djevojka?	0.83(*)	0.85	1.19*	1.07	1.06	0.99
U korist mladića, samo zato što je mladić?	1.59	1.38	1.54	1.29	1.56	1.33
Nepravedan za mladića, samo zato što je mladić?	1.08	1.11	1.15	1.16	1.12	1.14

Iskustvo romantičnih ili intimnih veza

S obzirom na postojanje romantičnih ili intimnih veza mladića i djevojaka mjereno putem čestice D.Q.4 u pred-upitniku, 41,2% mladića i 45,2% djevojaka odgovorilo je da su imali romantičnu ili intimnu vezu do toga vremena, dok se 17,2% adolescenata/ica odlučilo za opciju „ne želim odgovoriti“. Neovisno o njihovom spolu 42,6% adolescenata/ica (N = 285) odgovorilo je da su imali/e romantičan ili intimni odnos, u odnosu na 35,9% koji/e su odgovorili/e negativno.

Tablica 15. Odgovori adolescenata/ica u odnosu na iskustvo romantične ili intimne veze (D.Q4-pred), po spolu učenika/ca

Jesi li ikada u životu do sada imao/imala romantičnu ili intimnu vezu?	N			%		
	djevojke	mladići	ukupno	djevojke	mladići	ukupno
Da	75	49	124	45.2	41.2	42.6
Ne želim odgovoriti	21	28	49	12.7	23.5	17.2
Ne	69	36	105	41.6	30.3	35.9
Bez odgovora	1	6	7	0.6	5.0	2.5
Ukupno	166	119	285	100,00	100,00	100,00

Oni/e koji su rekli da su imali romantične ili intimne veze, 42,6% (N = 124) dali/e su odgovor na pitanje koliko su bili/e stari, kada su počeli prvu romantičnu vezu. Navedeni raspon dobi kada su počeli prvi odnos bio je 9-16 godina. 30,7% (N = 39) adolescenata u dobi od 15; 19,7% njih (N = 26) je u dobi od 14; 11% ih je u dobi od 13 (N = 14), dok je 6,3% (N = 8) onih koji su imali 16 godina kada su ušli u svoju prvu vezu.

Adolescenti/ce su izjavili da je njihov dečko/djevojka u tom trenutku imao/la 9-25 godina. 11.8% adolescenata/ica navodi da je njihov partner/ica bio/la u dobi od 14; za 17,3% adolescenata/ica je njihov partner/ica bio/la u dobi od 15; za 19,7% adolescenata je njihov partner/ica imao/la 16 godina, a 11.8% kaže da je njihov partner/ica bio/la u dobi od 17. Za 11% adolescenata/ica je njihov partner/ica bio/la u dobi od 9 do 13 godina, dok je za 6,4% njih dob partnera/ice bio 19-25 godina.

Raširenost nasilja u intimnim partnerskim vezama adolescenata u Hrvatskoj

Indirektna i direktna mjerenja samoiskazane izloženosti učenika/ca nasilju u intimnim vezama i provođenje istoga vršena su u dva različita navrata; naime, ista pitanja odgovorena su od strane učenika/ca prije i nakon radionice, kako bi se testiralo je li njihova senzibilizacija kroz radionice učinila da mijenjaju svoje odgovore. Bilo je za očekivati da bi učenici/ce mogli u većoj mjeri prepoznati nasilje nakon radionice s obzirom na činjenice: a) da će biti u mogućnosti bolje prepoznati nasilje kao takvo i b) da će ojačati dovoljno da razotkriju slučajeve zlostavljanja. Pitanja povjerljivosti¹⁴ također mogu utjecati na odgovore učenika/ca na jednom ili oba mjerenja. Radi jednostavnosti izlaganja, u tablicama koje slijede, prikazano je samo jedno od mjerenja.

Indirektne mjere: Samoiskazana izloženost nasilju u intimnim partnerskim vezama. Učenici su upitani znaju li ili ne, među svojim vršnjacima i/ili prijateljima, ili jedno ili više parova u kojima djevojka psihološki, fizički ili seksualno zlostavlja svoga partnera/icu (vidi Tablicu 16).

Tablica 16. Postoci odgovora učenika/ca koji izjavljuju da poznaju/ne poznaju par svojih vršnjaka u kojem mladić/djevojka zlostavlja partnera/icu i koji *nisu htjeli odgovoriti* na ova pitanja, po spolu učenika/ca. (Q16-pred) (N_{mladići}=105, N_{djevojke}=160). (*) statistički značajna razlika između mladića i djevojk.

Među tvojim vršnjacima, prijateljima u školi, susjedstvu i drugdje, poznaješ li par ili više parova u čijim vezama se događa sljedeće	odgovor	spol		ukupno %
		mladići %	djevojke %	
Mladić vrijeđa ili pljuje djevojku	Ne	72.4	63.8	67.2
	Da	27.6	36.3	32.8
	Ne želim odgovoriti	-	-	7
Mladić prisiljava djevojku na seksualni čin koji ona ne želi	Ne	85.5	73.8	78.5
	Da	14.5	26.3	21.5
	Ne želim odgovoriti	-	-	5.4
Djevojka vrijeđa ili pljuje mladića	Ne	83.3	73.9	77.8
	Da	16.7	26.1	22.2
	Ne želim odgovoriti	-	-	8.1
Djevojka prisiljava djevojku na seksualni čin koji ona ne želi	Ne	66	69.8	68.3
	Da	34	30.2	31.7
	Ne želim odgovoriti	-	-	6
Mladić vrijeđa ili pljuje djevojku	Ne	71.6	77.5	75.1
	Da	28.4	22.5	24.9
	Ne želim odgovoriti	-	-	5.4
Mladić prisiljava djevojku na seksualni čin koji ona ne želi	Ne	89.2	93.7	91.8
	Da	10.8	6.3	8.2
	Ne želim odgovoriti	-	-	5.7

¹⁴ Iako su upitnici anonimni i nastavnici/ce su dobili uputu da upitnike sakupe u veliku kuvertu koju su zatvorili ispred cijelog razreda na kraju ispunjavanja, uvijek postoji mogućnost da su se neki učenici/ce bojali da će njihove odgovore nastavnik/ca ipak vidjeti.

Postotak mladih koji izjavljuju da poznaju takav par je visok; točnije, u pred-upitnicima, 21.5% izjavilo je da pozna mladića koji *tuče svoju djevojku*, 22.2% njih mladića koji svoju djevojku *prisiljava na seksualni odnos iako ona to ne želi* i 32.8% njih pozna mladića koji *vrijeđa ili pljuje* svoju djevojku. Odgovarajući rezultati vezani uz nasilje djevojaka nad mladićima su 24.9% za fizičko nasilje i 8.2% za seksualno nasilje te 31.7% za psihičko nasilje. Ako se u obzir uzme postotak učenika/ca (5.4%, 7% i 8.1% za fizičko, psihičko i seksualno nasilje počinjeno protiv djevojaka te 5.4%, 6% i 5.7% za nasilje počinjeno protiv mladića) koji nije želio odgovoriti na ova pitanja, postotci mladih koji poznaju ovakve parove su sigurno veći.

Izravno mjerenje: Samoiskazana viktimizacija i počinjenje nasilja u intimnim partnerskim vezama. I viktimizacija i počinjenje nasilja u intimnim partnerskim vezama su također mjereni putem dva pitanja uključenih u Tablicu 17, na koja su učenici/e odgovarali/e u pred- i post- upitnicima.

Tablica 17. Postotci odgovora učenika/ca u vezi koji/e izjavljuju da su trpili (ili nisu) neku vrstu zlostavljanja od strane partnera/ice ili su zlostavljali (ili nisu) svoga/ju partnera/icu; po spolu učenika/ca; (Q17-pre & Q18-pre) (N_{mladići}=45, N_{djevojke}=66)

	odgovor	spol		ukupno
		mladići	djevojke	
Je li tvoj dečko ili djevojka ikada učinio/učinila nešto od gore navedenog?	Ne	75.6	84.8	81.1
	Da	24.4	15.2	18.9
	Ne želim odgovoriti	-	-	7
Jesi li ti ikada učinio/učinila nešto od navedenog svome dečku / svojoj djevojci?	Ne	88.9	84.1	86
	Da	11.1	15.9	14
	Ne želim odgovoriti	-	-	5.7

Od svih mladih koji su izjavili da su u vezi (N=111), 18.9% navodi da je njihov partner/ica bio/la nasilan prema njima (vrijeđao/la ih ili pljuvao/la, udarao/la, prisiljavao/la na seksualni odnos), dok je 14% njih bilo nasilno prema svome/joj partneru/ici. Broj mladih koji ne želi odgovoriti na ova pitanja je relativno velik - oko 6 do 7%.

B.3.2. Učinkovitost radionica „Izgradnja kvalitetnih intimnih veza“

Modifikacija stavova adolescenata/ica

Rodno-stereotipni stavovi. Dva seta pitanja su korištena kako bi se ocijenilo rodno-stereotipne stavove adolescenata/ica prije intervencije, kao i njihove modifikacije (ako ih ima) nakon nje. U prvom setu tvrdnji (Q.1-pre, Q.6-post), učenici/e su zamoljeni da procijene 20 izjava navedenih u Tablici 18 kako bi za svaku od njih naznačili/e je li ona, **po njihovom mišljenju**, *točna* ili *netočna*. Možemo vidjeti da učenici/e drže manje ili više rodno-stereotipnih stavova, ovisno o problemu. U odnosu na izražavanje emocija (npr. muškarci plaču), odnosno poželjnih aktivnosti (tj. nogomet, balet) ili obaveze (tj. popravci električnih aparata, čišćenje kuće), ili uspješnosti u pojedinim školskim predmetima (tj. znanost ili jezici) većina učenika/ca u pred- i post-mjerenjima izražava rodno-ravnopravne stavove. Po pitanju muških uloga učenici/e imaju više stereotipna razmišljanja – otprilike polovica učenika/ca smatra kako je

muškarac glava obitelji (53.6%-prije, 42%-poslije i da je njegova dužnost skrbiti za obitelj (48.1%-prije, 41.3%-poslije), te da mladići trebaju biti snažni i čvrsti (61.3%-prije, 51.3%-poslije). Međutim, intervencija je utjecala na njihove stavove u odnosu na:

- izražavanje osjećaja (pravi muškarci ne plaču; mladići izražavaju osjećaje prema drugima)
- rad u kućanstvu (popravci električnih aparata po kući su muški posao; čišćenje kuće je ženski posao)
- uloge muškaraca (muškarac donosi novce odnosno zarađuje; od mladića se pri izlascima očekuje da plaćaju sve troškove; muškarci su glava obitelji; mladići moraju biti snažni i čvrsti)
- školski uspjeh (mladići su bolji od djevojaka u znanosti; djevojke su bolje u jezicima i umjetnosti)
- aktivnosti (nogomet je samo za muškarce; balet je za djevojke)

U ovim rezultatima možemo vidjeti neznatnu promjenu prema manje stereotipnim stavovima.

Tablica 18. Postotak odgovora učenika/ca koji odgovaraju sa *točno* ili *netočno* na tvrdnje vezane uz rodne stereotipe, prema vremenu (prije ili poslije radionice) i prema spolu učenika/ca (Q.1-pred, Q.6-post, N_{mladići}=92, N_{djevojke}=148). (*) postoji statistički zamjetna razlika između mladića i djevojaka.

Svaku od sljedećih izjava označi sa „točno“ ili „netočno“ prema TVOM MIŠLJENJU:	vrijeme	mladići		djevojke		ukupno	
		točno	netočno	točno	netočno	točno	netočno
		%	%	%	%	%	%
Pravi muškarac ne plače (N*)	prije (*)	29.3	70.7	5.4	94.6	14.6	85.4
	poslije(*)	26.1	73.9	4.1	95.9	12.5	87.5
Prava žena ne psuje (N)	prije (*)	34.8	65.2	29.5	70.5	31.5	68.5
	poslije(*)	38	62	29.1	70.9	32.5	67.5
Električni popravci u kući su isključivo muški posao (N)	prije (*)	53.3	46.7	29.1	70.9	38.3	61.7
	poslije(*)	50	50	21.6	78.4	32.5	67.5
Čišćenje kuće je isključivo ženski posao (N)	prije (*)	31.5	68.5	14.3	85.7	20.9	79.1
	poslije(*)	32.6	67.4	11.5	88.5	19.6	80.4
Žena može biti auto mehaničar (T*)	prije (*)	80.4	19.6	91.9	8.1	87.5	12.5
	poslije(*)	77.2	22.8	92.6	7.4	86.7	13.3
Muškarac može biti domaćica (T)	prije (*)	67.4	32.6	92.5	7.5	82.8	17.2
	poslije(*)	72.8	27.2	88.5	11.5	82.5	17.5
Majka ne bi trebala raditi (N)	prije (*)	8.7	91.3	2	98	4.6	95.4
	poslije(*)	8.7	91.3	2.7	97.3	5	95
Dužnost je muškarca donositi novac kući (zarađivati). (N)	prije (*)	63	37	38.8	61.2	48.1	51.9
	poslije(*)	53.3	46.7	33.8	66.2	41.3	58.8
Dječaci pokazuju drugima kako se osjećaju (T)	prije (*)	67.4	32.6	63.9	36.1	65.3	34.7
	poslije(*)	70.3	29.7	67.3	32.7	68.5	31.5
Djevojčice pokazuju drugima kako se osjećaju (T)	prije (*)	89	11	93.9	6.1	92	8
	poslije(*)	89.1	10.9	89.8	10.2	89.5	10.5
Prilikom zajedničkog izlaska od dečka se očekuje da sve plati (N)	prije (*)	48.9	51.1	16.9	83.1	29.2	70.8
	poslije(*)	40.2	59.8	9.5	90.5	21.3	78.8
Prilikom zajedničkog izlaska od djevojke se očekuje da sve plati (N)	prije (*)	2.2	97.8	0.7	99.3	1.3	98.7
	poslije(*)	5.5	94.5	0.7	99.3	2.5	97.5
Dečki su bolji od djevojčica u znanosti i matematici (N)	prije (*)	15.4	84.6	5.4	94.6	9.2	90.8
	poslije(*)	8.7	91.3	7.6	92.4	8	92

Djevojčice su bolje od dječaka u jezicima i umjetnosti (N)	prije (*)	29.3	70.7	21.2	78.8	24.4	75.6
	poslije(*)	27.5	72.5	13.6	86.4	18.9	81.1
Žena je glava obitelji (N)	prije (*)	12	88	43.5	56.5	31.4	68.6
	poslije(*)	10.9	89.1	24	76	18.9	81.1
Muškarac je glava obitelji (N)	prije (*)	68.5	31.5	44.2	55.8	53.6	46.4
	poslije(*)	56.5	43.5	32.9	67.1	42	58
Dječaci trebaju biti snažni i jaki (N)	prije (*)	64.1	35.9	59.5	40.5	61.3	38.8
	poslije(*)	63	37	43.9	56.1	51.3	48.8
Djevojčice trebaju biti slabe i osjetljive (N)	prije (*)	10.9	89.1	5.4	94.6	7.5	92.5
	poslije(*)	16.5	83.5	3.4	96.6	8.4	91.6
Nogomet je isključivo muška aktivnost (N)	prije (*)	26.4	73.6	12.8	87.2	18	82
	poslije(*)	26.4	73.6	8.8	91.2	15.5	84.5
Balet je isključivo ženska aktivnost (N)	prije (*)	48.4	51.6	17	83	29	71
	poslije(*)	50.5	49.5	12.2	87.8	26.9	73.1

* Očekivani odgovor, koji označava nestereotipne stavove, označen je sa (T) =Točno ili (N) = Netočno.

U drugom setu pitanja (Q.2-pre, Q.7-post), s ciljem mjerenja rodno-stereotipnih stavova, učenici/e su zamoljeni da na temelju ljestvice od 5 stupnjeva (1 = *u potpunosti se ne slažem* – *Ne slažem se* – *Nisam siguran/na* – *Slažem se* – *Potpuno se slažem* = 5) naznače slažu li se ili ne sa 14 izjava navedenih u Tablici 19. U pred-upitniku, učenici/e uglavnom iskazuju neslaganje s većinom izjava, dok za neke nisu sigurni. Više ocjene označavaju nepostojeće ili neznatno stereotipne stavove. Učenici/e se ne slažu s tradicionalnom podjelom uloga (važnost zaposlenosti muškaraca, a ne žena; majke koje ostaju kod kuće i brinu se o djeci) i tradicionalnim rodnim ulogama i aktivnostima (važnost da se žene udaju i rode djecu; žene se bolje brinu o djeci; žene zarađuju više od muškaraca; žene su odgovorne za raspad obitelji; prihvaćanje da muškarci imaju više partnerica nego žene; djevojke očekuju zaštitu od mladića).

Međutim, rodno-stereotipno razmišljanje vidljivo je u izjavi „Muškarci trebaju brinuti o djeci”, gdje iskazuju neslaganje. U post-mjerenjima procjene su približno jednake, no može se vidjeti da u nekim stavovima prevladava nesigurnost (nisu sigurni/e) umjesto neslaganja.

Tablica 19. Aritmetičke sredine odgovora (1= u potpunosti se ne slažem... 5 = u potpunosti se slažem) adolescenata/ica po pitanju (ne)slaganja s izjavama koje opisuju (ne)stereotipne uloge žena i muškaraca, prema vremenu (prije i poslije radionica) i spolu učenika/ca (Q.2-pred, Q.7-post, N_{mladići}=91, N_{djevojke}=147).). (*) statistički značajna razlika između mladića i djevojaka.

Označi do koje mjere se slažeš ili ne slažeš sa sljedećim izjavama tako da staviš znak X u kućicu koja najbolje odražava tvoje mišljenje.	mladići		djevojke		ukupno	
	spol		spol		spol	
	prije	poslije	prije	poslije	prije	poslije
Nije toliko važno da žene imaju posao koliko je to važno za muškarce.	2.57*	2.64*	3.05*	3.15*	2.87	2.95
Žene trebaju brinuti o djeci.	2.90	2.80	3.09	3.12	3.02	3.00
Muškarci trebaju brinuti o djeci.	2.98	2.82	2.99	3	2.99	2.93
U redu je da otac ostane kod kuće i brine o djeci, a da je majka zaposlena.	3.21	3.03	3.07	3.01	3.13	3.02
U redu je da majka ostane kod kuće i brine o djeci, a da je otac zaposlen.	2.56*	2.80	3.07*	3.03	2.88	2.95
Vrlo je važno za ženu da se uda i ima djecu.	2.77	2.80	3.12	3.14	2.98	3.01
Vrlo je važno za muškarca da se oženi i ima djecu	2.76	2.87	3.08	3.12	2.95	3.03

Žene su bolje od muškaraca u brizi za djecu.	2.62*	2.86	3.18*	3.15	2.96	3.04
Muškarci su bolji od žena u brizi za djecu.	2.90	2.97	2.93	3.03	2.92	3.00
Učinkovitije je ako otac disciplinira djecu nego majka.	2.66*	2.76	3.07*	3.10	2.91	2.92
Problematično je za par ako žena zarađuje više novca nego muškarac.	2.87	2.77	3.02	3.10	2.96	2.97
Odgovornost je žene ako se obitelj raspadne.	3.01	2.86	2.96	3.05	2.98	2.98
Prihvatljivije je da muškarac ima više partnerica nego da žena ima više partnera.	2.75	2.99	3.05	3.03	2.93	3.02
Djevojčice očekuju od dječaka da ih zaštite kada je to potrebno.	2.63	2.86	2.97	3.10	2.84	3.00

Stavovi o nasilju u intimnim partnerskim vezama. Nekoliko skupova pitanja korišteno je kako bi se procijenila tolerancija u adolescentskim stavovima po pitanju nasilja u intimnim partnerskim vezama, kao i promjene u stupnju tolerancije (ako ih ima), nakon radionice.

U dva identična seta pitanja (Q.14a & b-pred, Q.14a & b-post), koji su predstavljeni u nastavku (Tablice 20 i 21), mladi su bili zamoljeni da ocijene svoje slaganje s uvjetima pod kojima vjeruju da mladić ili djevojka (Q.14b-pre, Q.14b-post), ima pravo udariti njegovu/njezinu djevojku/dečka; u trećem setu pitanja (Q.15-pred, Q.15-post), adolescenti su zamoljeni da ocijene svoje odobravanje u odnosu na uvjete pod kojima oni vjeruju da mladić ima pravo izvršiti pritisak na djevojku radi seksualnog odnosa s njim (vidi tablicu 22). Priželjkivani stav za sva pitanja koja slijede je da adolescenti/ iskažu snažno neodobravanje sa svim izjavama koje mladiću (ili djevojci) odobravaju udaranje svojeg partnera/ice pod bilo kojim uvjetom; na, ljestivici od 5 stupnjeva (1= u potpunosti se ne slažem ... 5= u potpunosti se slažem), što je ocjena bliže 1, to je manji stupanj tolerancije prema nasilju i obrnuto, a što je ocjena bliže 5, stav je tolerantniji. Drugim riječima, smanjenje srednje ocjene i prosjeka, od pred do post upitnika znači da su stavovi adolescenata/ca promijenjeni na pozitivnije, odnosno da su promijenjeni na način da oni čvršće odbacuju fizičko nasilje (u Q.14a i 14b) i pritiska na spolni odnos (na Q.15).

Odgovori mladića i djevojaka u pred-upitniku bili su vrlo slični s prosječnim ocjenama u rasponu od 2,90 do 3,15 a koji ukazuju na tolerantnije stavove prema nasilju. Tablica 20 pokazuje da su mladići dodijelili najviše ocjene sljedećim izjavama: Mladić ima pravo udariti svoju djevojku ako ona želi prekinuti s njim (3.12); ako ga ne poštuje (3.11); ako pridaje više pozornosti svojim prijateljima nego njemu (3.10) i ako je ljubomoran na nju (3.10). S druge strane, djevojke su najviše ocjene dodijelile sljedećem: ako ga djevojka ne poštuje (2.99); ako je ljubomoran na nju (2.98), ako ona pridaje više pozornosti svojim prijateljima nego njemu (2.98); ako ona ne brine o njemu "onako kako treba" (2.97) i ako je ljubomorna na njega (2.97). U post-mjerenju, srednje ocjene su vrlo slične onima u pred-mjerenju, gdje možemo vidjeti da prevladava nesigurnost (ispitanici/ce nisu sigurni), umjesto stavova koji odbijaju fizičko nasilje.

Tablica 20. Aritmetička sredina odgovora (1 = u potpunosti se ne slažem ... 5 = u potpunosti se slažem) adolescenata/ica u odnosu na uvjete u kojima smatraju da je opravdano da mladić udari svoju djevojku, u vremenskom okviru (prije i poslije radionica) i po spolu (Q14a-pred, Q14a-post, N_{mladići}=92, N_{djevojke}=148). (*) statistički značajna razlika između mladića i djevojaka.

Mladić ima pravo udariti svoju djevojku:	vrijeme	spol		ukupno
		mladići	djevojke	
Ako ga ljuti njezino ponašanje	prije (*)	2.90	2.93	2.92
	poslije (*)	2.92	2.99	2.96
Ako ga ne sluša	prije (*)	3.08	2.94	2.99
	poslije (*)	3.09	3.02	3.05
Ako sazna da mu je nevjerna	prije (*)	2.97	2.93	2.95
	poslije (*)	2.88	2.99	2.95
Ako sumnja da mu je nevjerna	prije (*)	3.10	2.95	3.01
	poslije (*)	3.15	2.97	3.04
Ako ne vodi brigu o njemu na „način na koji bi trebala“	prije (*)	3.08	2.97	3.01
	poslije (*)	3.13	3.03	3.07
Ako ga ne poštuje	prije (*)	3.11	2.99	3.03
	poslije (*)	3.05	2.99	3.02
Ako poklanja više pozornosti prijateljima/prijateljicama nego njemu	prije (*)	3.10	2.98	3.03
	poslije (*)	3.07	3.06	3.06
Ako želi prekinuti s njim	prije (*)	3.12	2.96	3.02
	poslije (*)	3	3.06	3.04
Ako je ljubomoran	prije (*)	3.10	2.98	3.03
	poslije (*)	2.99	3.02	3.01
Ako je ona ljubomorna	prije (*)	3.09	2.97	3.01
	poslije (*)	3.08	3.03	3.05

Table 21. pokazuje najviše ocjene koje su mladići dodijelili sljedećim tvrdnjama: Djevojka ima pravo udariti mladića ako on pridaje veću pozornost svojim prijateljima nego njoj (3.02) i ako je ljubomorna na njega (3.01). Djevojke su najviše ocjene dale sljedećem: ako ju ne sluša (3.16); ako ne brine o njoj „onako kako treba“ (3.17); ako posvećuje više pažnje svojim prijateljima nego njoj (3.18).

Nakon intervencija, u post-mjerenju, srednje ocjene su bile vrlo slične onima u pred-mjerenju, gdje se ponovno pokazuje da prevladava nesigurnost (nisu sigurni) umjesto stava koji odbacuje fizičko nasilje.

Tablica 21. Aritmetičke sredine odgovora (1 = u potpunosti se ne slažem ... 5 = u potpunosti se slažem) adolescenata/ica u odnosu na uvjete u kojima oni smatraju da je opravdano da mladić udari svoju djevojku, u vremenskom okviru (prije i poslije radionica) i po spolu (Q14a-pred, Q14a-post, N_{mladići}=92, N_{djevojke}=148). (*)statistički značajna razlika između mladića i djevojaka.

Djevojka ima pravo udariti svog dečka:	vrijeme	spol		ukupno
		mladići	djevojke	
Ako ju ljuti njegovo ponašanje	prije (*)	2.99	3.10	3.02
	poslije (*)	2.96	3.12	3.06
Ako ju ne sluša	prije (*)	3.02	3.16	3.11
	poslije (*)	2.96	3.14	3.07
Ako sazna da joj je nevjeran	prije (*)	2.89	3.09	3.01
	poslije (*)	2.95	3.03	3.00
Ako sumnja da joj je nevjeran	prije (*)	2.99	3.07	3.04
	poslije (*)	3.07	3.05	3.05
Ako ne vodi brigu o njoj na "način na koji bi trebao"	prije (*)	2.98	3.17	3.10
	poslije (*)	3.10	3.11	3.11

Ako ju ne poštuje	prije (*)	2.97	3.16	3.08
	poslije (*)	3.03	3.10	3.08
Ako poklanja više pozornosti prijateljima/prijateljicama nego njoj	prije (*)	3.02	3.18	3.12
	poslije (*)	2.97	3.11	3.05
Ako želi prekinuti s njom	prije (*)	3	3.14	3.08
	poslije (*)	2.96	3.10	3.04
Ako je ljubomorna	prije (*)	3.01	3.14	3.09
	poslije (*)	2.91	3.05	3.00
Ako je on ljubomoran	prije (*)	3	3.10	3.06
	poslije (*)	2.97	3.07	3.03

Tablica 22 pokazuje rezultate vezane uz seksualno nasilje. Odgovori mladića i djevojaka u pred-upitniku bili su vrlo slični sa srednjim vrijednostima koje variraju od 2.80 do 3.12, a ukazuju na tolerantnije stavove prema nasilju. Najviše su ocjene mladići dali sljedećim izjavama: Mladić ima pravo prisiljavati djevojku na spolni odnos ukoliko ona prihvaća poklone od njega (3.08) ili ukoliko je on alkoholiziran ili pod utjecajem droga (3.05). Djevojke su dale najviše ocjene u slučaju da: ona nosi seksi odjeću (3.11) ili ako se s mladićem viđa već mjesec dana ali odbija seksualni odnos (3.10).

Prema mjerenju nakon intervencije, srednje vrijednosti su bile vrlo slične mjerenju prije intervencije, gdje primjećujemo da prevladava nesigurnost (ispitanici/e nisu sigurni) umjesto iskazivanja pozitivnijeg stava koji odbacuje seksualno nasilje.

Tablica 22. Aritmetička sredina odgovora (1 = u potpunosti se ne slažem ... 5 = u potpunosti se slažem) adolescenata/ica u odnosu na uvjete u kojima oni smatraju da mladić ima pravo svoju djevojku prisiljavati na spolni odnos, u vremenskom okviru (prije i poslije radionica) i spol (Q15-pre, Q15-post, N_{mladići}=92, N_{djevojke}=148). (*)statistički značajna razlika između mladića i djevojaka.

Mladić ima pravo vršiti pritisak na djevojku da ima seksualni odnos s njim	vrijeme	spol		Ukupno
		mladići	djevojke	
Ako ona nosi seksi odjeću	prije (*)	2.80	3.11	3.00
	poslije (*)	2.93	3.08	3.02
Ako je pijana ili pod utjecajem droga	prije (*)	3.04	2.97	3.00
	poslije (*)	3.04	3.03	3.03
Ako kaže "ne" ali on zna da ona zapravo misli "da"	prije (*)	2.84	2.98	2.92
	poslije (*)	3.02	3.01	3.02
Ako su zajedno mjesec dana ali odbija stupiti u seksualne odnose s njim	prije (*)	2.99	3.10	3.05
	poslije (*)	3.08	2.99	3.03
Ako je imala seksualne odnose s njim ili drugim dečkom u prošlosti	prije (*)	2.86	3.00	2.95
	prije (*)	3.08	2.92	2.98
Ako mu je dozvolila da ju ljubi i miluje	poslije (*)	2.80	3.05	2.96
	prije (*)	3.02	3.02	3.02
Ako prihvaća njegove poklone	poslije (*)	3.08	3.03	3.05
	prije (*)	3.12	2.99	3.04
Ako on uvijek plaća prilikom izlazaka	poslije (*)	3.03	3.02	3.03
	prije (*)	3.03	2.97	2.99
Ako je on pijan ili pod utjecajem droga	poslije (*)	3.05	2.97	3.00
	prije (*)	3.12	2.97	3.03

Adolescenti/ce su također upitani da izraze svoje mišljenje vezano uz tvrdnje prikazane u Tablici 23, na ljestvici od 1 do 5 (1=u potpunosti se ne slažem, 2= ne slažem se, 3 nisam

siguran/na, 4= slažem se, 5 u potpunosti se slažem). Ocjene mladića varirale su (2.67-2.99), ocjene djevojaka su također varirale (3.00-3.20), ukazujući na stavove koji su podržavajući po pitanju nasilja. U pred-upitniku, najviše ocjene mladića, dane su za sljedeće izjave: mladić koji „flerta“ s drugim osobama tijekom izlaska sa svojom djevojkom, izaziva ju da ga udari (2.99); djevojka koja flerta s drugim osobama tijekom izlaska sa svojim dečkom, izaziva ga da ju udari (2.86). Djevojke su najviše ocjene dale za: osoba koju partner/ica tuče morala je nešto učiniti pogrešno čime je izazvala takvo ponašanje (3.20); kada je djevojka ljubomorna, time pokazuje koliko voli svojeg dečka (3.07).

Na temelju mjerenja nakon intervencije, srednje vrijednosti su bile vrlo slične mjerenju prije intervencije, gdje primjećujemo da prevladava nesigurnost (ispitanici/e nisu sigurni) umjesto iskazivanja pozitivnijeg stava koji odbacuje nasilje.

Table 23. Aritmetička sredina odgovora (1 = u potpunosti se ne slažem ... 5 = u potpunosti se slažem) adolescenata/ica u odnosu na stavove tolerantne prema nasilju, u vremenskom okviru (pred- vs. post-radionica) i po spolu (Q10-pred, Q10-post, N_{mladići}=91, N_{djevojke}=148).). (*)statistički značajna razlika između mladića i djevojaka.

Označi do koje mjere se slažeš ili ne slažeš sa sljedećim izjavama tako da staviš znak X u kućicu koja najbolje odražava tvoje mišljenje	vrijeme	spol		ukupno
		mladići	djevojke	
Djevojka koja prilikom izlaska sa svojim dečkom flerta s drugim ljudima, provocira ga da ju udari	prije (*)	2.86	3.05	2.97
	poslije (*)	2.83	3.00	2.94
Dečko koji prilikom izlaska sa svojom djevojkom flerta s drugim ljudima, provocira ju da ga udari	prije (*)	2.99	3.03	3.02
	poslije (*)	2.93	3.03	2.99
Ako je djevojka ljubomorna to pokazuje koliko voli svog dečka	prije (*)	2.69	3.07	2.92
	poslije (*)	2.72	3.13	2.97
Ako je dečko ljubomoran, to pokazuje koliko voli svoju djevojku	prije (*)	2.67	3.05	2.90
	poslije (*)	2.76	3.09	2.96
Osoba koju je udario njezin partner/partnerica, sigurno je učinila nešto što je to uzrokovalo	prije (*)	2.69	3.20	3.00
	poslije (*)	2.96	3.01	2.99

Adolescenti/ce su također zamoljeni da procijene je li svaka od sedam tvrdnji prikazanih u Tablicama 23a i b točna ili netočna; svaka stavka je procijenjena dva puta, jednom kada je nasilje počinjeno od strane muškarca prema ženi i obratno. Prvi set ponašanja (Q11a + b) odnosi se na adolescenatska uvjerenja u vezi s nasilnim ponašanjima kao razlogom za prekidanje odnosa, dok je drugi set ponašanja vezan uz adolescentska uvjerenja koja okrivljuju žrtvu. Uspoređujući odgovore učenika/ca iz obje skupine, može se primijetiti da su postoci točnih odgovora - visoki. Većina učenika/ca doživljava nasilje od strane muškog partnera kao razlog za okončanje odnosa (u rasponu 87,1-98,7%). Isto tako, većina učenika/ca doživljava nasilje od strane žena kao razlog za prekidanje odnosa (u rasponu 82,4-88,7%). Iako raspon odgovora ukazuje na to da malo manje učenika/ca doživljava nasilje od strane žena kao razlog za prekid odnosa.

Tablica 23a. Postotak odgovora učenika/ca koji su odgovorili s „točno“ ili „netočno“ u izjavama koje se odnose na ponašanje partnera koje bi djevojka/mladić trebali smatrati razlogom za prekid odnosa, u vremenskom okviru (prije i poslije radionica) i spol (Q11a+b-pred, Q11a+b-post, N_{mladići}=88, N_{djevojke}=147). (*)statistički značajna razlika između mladića i djevojaka.

		vrijeme	mladići		djevojke		ukupno	
			točno	netočno	točno	netočno	točno	netočno
a. Djevojka treba prekinuti vezu:	Ako je dečko tuče (T)	prije (*)	98.9	1.1	98.6	1.4	98.7	1.3
		poslije (*)	95.6	4.4	99.3	0.7	97.9	2.1
	Ako je dečko stalno vrijeđa (T)	prije (*)	98.9	1.1	95.3	4.7	96.7	3.3
		poslije (*)	87.9	12.1	98.6	1.4	94.6	5.4
	Ako dečko vrši pritisak na nju da imaju seksualne odnose iako ona to ne želi (T)	prije (*)	83.7	16.3	98.6	1.4	92.9	7.1
		poslije (*)	84.6	15.4	97.3	2.7	92.5	7.5
	Ako njezin dečko ne želi seksualni odnos (N)	prije (*)	17.4	82.6	10.1	89.9	12.9	87.1
		poslije (*)	29.7	70.3	23.0	77.0	25.5	74.5
b. Mladić treba prekinuti vezu:	Ako ga djevojka tuče (T)	prije (*)	83.5	16.5	85.1	14.9	84.5	15.5
		poslije (*)	82.4	17.6	90.5	9.5	87.4	12.6
	Ako ga djevojka stalno vrijeđa (T)	prije (*)	87.9	12.1	89.2	10.8	88.7	11.3
		poslije (*)	85.7	14.3	93.2	6.8	90.3	9.7
	Ako djevojka vrši pritisak na njega da imaju seksualne odnose iako on to ne želi (T)	prije (*)	66.7	33.3	91.9	8.1	82.4	17.6
		poslije (*)	70.3	29.7	93.2	6.8	84.5	15.5
	Ako njegova djevojka ne želi seksualni odnos (N)	prije (*)	27.5	72.5	8.8	91.2	15.9	84.1
		poslije (*)	34.1	65.9	21.8	78.2	26.5	73.5

* Priželjkivani odgovor, koji ukazuje na ne-tolerantnost prema nasilnim stavovima, određen je s (T) =točno ili (N) = netočno, uz izjavu

Tablica 23b pokazuje rezultate u odnosu na pojašnjenja za neprekidanje odnosa. Određeni broj mladih ljudi pokazuje stav koji okrivljuje žrtvu, poput: iako ju on stalno vrijeđa, to znači da joj se to sviđa (13%); iako on kontrolira svaki njezin pokret, to znači da joj se to sviđa (12.6%); iako ju udara, to znači da joj se to sviđa (5.9%); iako ga ona stalno vrijeđa, to znači da mu se to sviđa (15.7%); iako ona kontrolira svaki njegov pokret, to znači da mu se to sviđa (15.6%); i iako ga ona udara, znači da mu se to sviđa (10.1%). Nakon intervencije, vidljiv je umjeren porast u postotku točnih odgovora, što bi moglo upućivati na promjene prema stavovima koji ne okrivljavaju žrtvu.

Table 23b. Postotak odgovora učenika/ca koji su odgovorili s „točno“ ili „netočno“ u izjavama koje se odnose na pojašnjenje radi neprekidanja nasilne veze, u vremenskom okviru (prije i poslije radionica) i spol (Q12a+b-pre, Q12a+b-post, N_{mladići}=91, N_{djevojke}=147). (*)statistički značajna razlika između mladića i djevojaka

		vrijeme	mladići		djevojke		ukupno	
			točno	netočno	točno	netočno	točno	netočno
a. Ne prekinuti s NJIM	Unatoč tome što je stalno vrijeđa, to znači da ona to voli (N*)	prije (*)	20.9	79.1	8.2	91.8	13.0	87.0
		poslije (*)	16.5	83.5	4.7	95.3	9.2	90.8
	Unatoč tome što on kontrolira svaki njezin pokret, to znači da ona to voli (N)	prije (*)	18.7	81.3	8.8	91.2	12.6	87.4
		poslije (*)	16.5	83.5	5.4	94.6	9.6	90.4
	Unatoč tome što ju udara, to znači da ona to voli (N)	prije (*)	9.9	90.1	3.4	96.6	5.9	94.1
		poslije (*)	12.1	87.9	3.4	96.6	6.7	93.3
b. Ne prekinuti s NJOM	Unatoč tome što ga stalno vrijeđa, to znači da on to voli (N)	prije (*)	23.6	76.4	10.9	89.1	15.7	84.3
		poslije (*)	17.4	82.6	6.8	93.2	10.8	89.2
	Unatoč tome što ona kontrolira svaki njegov pokret, to znači da on to voli (N)	prije (*)	24.4	75.6	10.2	89.8	15.6	84.4
		poslije (*)	17.4	82.6	5.4	94.6	10.0	90.0
	Unatoč tome što ga udara, to znači da on to voli (N)	prije (*)	14.4	85.6	7.4	92.6	10.1	89.9
		poslije (*)	17.4	82.6	4.1	95.9	9.2	90.8

* Priželjkivani odgovor, koji ukazuje na ne-tolerantnost prema nasilnim stavovima, određen je s (T) =točno ili (N) = netočno, uz izjavu

Promjena u znanju adolescenata/ica

Znanja o tipovima intimnog partnerskog nasilja. U odnosu na vrste nasilja u intimnim partnerskim vezama, adolescenti/ce su upitani da procijene je li svako od 10 ponašanja koja su prikazana u Tablici 24, vrsta nasilja (točno) ili (netočno); svaka stavka je procijenjena dva puta, jednom kada je opisano ponašanje počinjeno od strane muškarca prema svojoj ženskoj partnerici (tablica 24), a jednom kada je isto ponašanje počinjeno od strane žena prema muškom partneru (Tablica 24b).

U tablici 24a, čak i na pred-testu, vrlo visok postotak učenika/ca prepoznalo je opisano počinjeno ponašanje muškarca prema ženi kao nasilje. Visok postotak učenika/ca prepoznaje verbalno nasilje (tj. vikanje, fizičke prijetnje, nazivanje pogrdnim imenima) te u manjoj mjeri i druge vrste nasilja, kao što su kontrola (tj. prati ju svugdje, govori joj koje ljude smije viđati, govori joj što treba odjenuti), ili emocionalna ucjena (primjerice, ako ona ode, on će umrijeti). Nakon intervencije, povećanje u postotku točnih odgovora ukazuje na promjenu znanja adolescenata/ica.

Tablica 24a. Postotak odgovora učenika/ca koji smatraju navedena ponašanja muškarca prema ženskoj partnerici nasiljem, „točno“ ili „netočno“, u vremenskom okviru (prije i poslije radionica) i po spolu (Q9a-pre, Q9a-post, N_{mladići}=91, N_{djevojke}=147). (*)statistički značajna razlika između mladića i djevojaka.

Radi se o vrsti nasilja kada u vezi ON:	vrijeme	mladići		djevojke		ukupno	
		točno	netočno	točno	netočno	točno	netočno
Stalno više na nju (T*)	prije (*)	63.7	36.3	81.6	18.4	74.8	25.2
	poslije (*)	75.0	25.0	89.8	10.2	84.1	15.9
Ne želi je povesti sa sobom svaki put kada izlazi s društvom (N*)	prije (*)	25.3	74.7	23.8	76.2	24.4	75.6
	poslije (*)	21.7	78.3	17.7	82.3	19.2	80.8
Govori joj da će, ako ga ikada ostavi, on umrijeti bez nje (T)	prije (*)	44.0	56.0	50.7	49.3	48.1	51.9
	poslije (*)	60.4	39.6	74.0	26.0	68.8	31.2
Naziva je pogrdnim imenima i omalovažava (T)	prije (*)	66.7	33.3	83.6	16.4	77.1	22.9
	poslije (*)	83.7	16.3	93.2	6.8	89.5	10.5
Ljuti se kada ona zakasni na dogovor (N)	prije (*)	30.8	69.2	33.3	66.7	32.4	67.6
	poslije (*)	32.6	67.4	41.5	58.5	38.1	61.9
Prati je uvijek i svuda gdje ide (T)	prije (*)	51.6	48.4	76.4	23.6	66.9	33.1
	poslije (*)	71.7	28.3	89.7	10.3	82.8	17.2
Želi da dijele troškove pola-pola kada izlaze zajedno (N)	prije (*)	12.1	87.9	12.8	87.2	12.6	87.4
	poslije (*)	19.6	80.4	16.3	83.7	17.6	82.4
Govori joj koje ljude smije, a koje ne smije viđati (T)	prije (*)	62.6	37.4	79.1	20.9	72.8	27.2
	poslije (*)	69.6	30.4	87.7	12.3	80.7	19.3
Govori joj što smije, a što ne smije odjenuti (T)	prije (*)	64.4	35.6	68.9	31.1	67.2	32.8
	poslije (*)	68.1	31.9	78.2	21.8	74.4	25.6
Prijeti joj da će je fizički povrijediti (T)	prije (*)	66.7	33.3	81.8	18.2	76.1	23.9
	poslije (*)	84.8	15.2	93.2	6.8	90.0	10.0

* Priželjkivani odgovor, određen je s (T) =točno ili (N) = netočno, uz izjavu

Isto tako, u tablici 24b, visok postotak učenika/ca prepoznao je opisana ponašanja koja čine žene prema muškim partnerima kao nasilje. Najprepoznatiji oblik nasilja u ovom slučaju je verbalno nasilje (tj. vikanje, fizičke prijetnje, nazivanje pogrdnim imenima) te u manjoj mjeri i druge vrste nasilja, kao što su kontrola (tj. ona ga prati svuda, govori mu koje ljude smije viđati, govori mu što treba odjenuti), ili emocionalna ucjena (primjerice, ako on ode, ona će umrijeti). Zanimljivo je da oko 44% učenika/ca misli da kontroliranje dečka u segmentu onoga što i kako se odjenuti nije nasilno ponašanje. Objašnjenje vjerojatno leži u zajedničkom, iako stereotipnom ponašanju koje drži da su djevojke modno osviještene, tako da je uobičajeno i prihvatljivo ponašanje reći dečku kako da se odjene. Nakon intervencije, povećanje postotka točnih odgovora ukazuje na promjene u znanju adolescenata prema boljem prepoznavanju nasilja i definiciji što je nasilje.

Table 24b. Postotak odgovora učenika/ca koji/e navedene vrste ponašanja ženskih prema muškim partnerima smatraju nasiljem („točnim“) ili ne („netočnim“), u vremenskom okviru (prije odnosno poslije radionice) i prema spolu učenika/ca (Q9a-pre, Q9a-post, N_{mladići}=91, N_{djevojke}=147). (*) statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Radi se o vrsti nasilja kada u vezi ONA:	vrijeme	mladići		djevojke		ukupno	
		točno	netočno	točno	netočno	točno	netočno
Stalno više na njega (T*)	prije (*)	69.2	30.8	71.4	28.6	70.6	29.4
	poslije (*)	78.3	21.7	81.4	18.6	80.2	19.8
Ne želi ga povesti sa sobom svaki put kada izlazi s društvom (N*)	prije (*)	23.1	76.9	17.0	83.0	19.3	80.7
	poslije (*)	22.8	77.2	16.4	83.6	18.9	81.1
Govori mu da će ako ju ikada ostavi, ona umrijeti bez njega (T)	prije (*)	38.9	61.1	51.0	49.0	46.4	53.6
	poslije (*)	62.2	37.8	73.5	26.5	69.2	30.8
Naziva ga pogrdnim imenima i omalovažava (T)	prije (*)	68.1	31.9	78.9	21.1	74.8	25.2
	poslije (*)	82.6	17.4	89.8	10.2	87.0	13.0
Ljuti se kada on zakasni na dogovor (N)	prije (*)	40.7	59.3	34.7	65.3	37.0	63.0
	poslije (*)	33.7	66.3	35.4	64.6	34.7	65.3
Prati ga uvijek i svuda gdje ide (T)	prije (*)	56.2	41.8	69.4	30.6	65.1	34.9
	poslije (*)	75.8	24.2	84.4	15.6	81.1	18.9
Želi da dijele troškove pola-pola kada izlaze zajedno (N)	prije (*)	25.3	74.7	17.7	82.3	20.6	79.4
	poslije (*)	26.1	73.9	17.1	82.9	20.6	79.4
Govori mu koje ljude smije, a koje ne smije vidati (T)	prije (*)	72.5	27.5	72.8	27.2	72.7	27.3
	poslije (*)	77.2	22.8	81.6	18.4	79.9	20.1
Govori mu što smije, a što ne smije odjenuti (T)	prije (*)	56.8	43.2	55.1	44.9	55.7	44.3
	poslije (*)	70.3	29.7	75.5	24.5	73.5	26.5
Prijeti mu da će ga fizički povrijediti (T)	prije (*)	69.2	30.8	76.2	23.8	73.5	26.5
	poslije (*)	82.6	17.4	89.1	10.9	86.6	13.4

* Priželjkivani odgovor, određen je s (T) =točno ili (N) = netočno, uz izjavu

Općenito znanje o intimnim partnerskim vezama. Kako bi se provjerilo općenito znanje učenika/ca o nasilju u intimnim partnerskim vezama, učenici/e su zamoljeni da procijene set tvrdnji, uključujući i najčešće mitove o nasilju u intimnim partnerskim vezama; zadatak im je bio procijeniti je li svaka od 19 tvrdnji povezanih s nasiljem i zlostavljanjem uključenih u Tablicu 25 *istinita* ili *lažna*. Odgovori pokazuju da su neki od mitova i dalje itekako prisutni među mladima. Mladi vjeruju da su nasilni ljudi oni koji ne mogu kontrolirati svoju ljutnju (77% prije u odnosu na 67,1% poslije radionica); ljubomora je znak ljubavi (50,6% prije u odnosu na 27% poslije radionica); većina mladića smatra da djevojka koja odbije seks s njima samo glumi „nedodirljivu“ (53% prije u odnosu na 42.4% poslije radionica); i da je korištenje opijata razlog nasilja u vezama (60.9% prije u odnosu na 58.8% poslije radionica). Također, pred-testiranje je pokazalo kako veliki broj mladih vjeruje u sljedeće mitove i zablude o nasilju: Ako dečko mazi djevojku i ona kaže „ne“, to zapravo znači „da“ (40.1%); Kada je osoba zlostavljana u vezi, lagano je otići (37.2%); Nasilno ponašanje jedne osobe može se promijeniti ako ga/ju osoba s kojom je u vezi dovoljno voli (48.7%); većina djevojkama smatra da mora glumiti „nedodirljivu“ prije nego se upusti u seksualnu vezu (49.4%). Povećanje postotka točnih odgovora na većinu tvrdnji nakon intervencije ukazuje na modifikaciju znanja učenika/ca.

Tablica 25. Postotak odgovora učenika/ca (točno odnosno netočno) na pitanja vezana za nasilje u vezama, po vremenu (prije i poslije radionice) i spola učenika/ca (Q13-pre, Q13-post, N_{mladići}=91, N_{djevojke}=148). (*) statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Za svaku od sljedećih izjava označi je li prema tvom mišljenju točna ili netočna tako što ćeš staviti X u odgovarajuću kućicu.	vrijeme	mladići		djevojke		ukupno	
		točno	netočno	točno	netočno	točno	netočno
Nasilje u intimnim vezama postoji samo među ljudima koji su siromašni. (N*)	prije (*)	12.1	87.9	2.7	97.3	6.3	93.7
	poslije (*)	10.9	89.1	2.7	97.3	5.8	94.2
Nasilje u intimnim vezama postoji samo među neobrazovanim ljudima (N)	prije (*)	13.2	86.8	4.1	95.9	7.5	92.5
	poslije (*)	8.7	91.3	4.1	95.9	5.8	94.2
Žrtve nasilnih odnosa su uglavnom žene. (T*)	prije (*)	85.7	14.3	95.3	4.7	91.6	8.4
	poslije (*)	81.5	18.5	85.7	14.3	84.1	15.9
Žrtve nasilnih odnosa većinom su muškarci. (N)	prije (*)	9.9	90.1	4.7	95.3	6.7	93.3
	poslije (*)	14.3	85.7	4.8	95.2	8.4	91.6
Uništavanje osobnih stvari i imovine nije oblik nasilja (N)	prije (*)	15.7	84.3	11.7	88.3	13.2	86.8
	poslije (*)	21.7	78.3	9.6	90.4	14.3	85.7
Nasilni ljudi su ljudi koji ne mogu kontrolirati svoju ljutnju (N)	prije (*)	80.2	19.8	75.0	25.0	77.0	23.0
	poslije (*)	63.7	36.3	69.2	30.8	67.1	32.9
Da ga nije provocirala, on ju ne bi zlostavljao (N)	prije (*)	24.2	75.8	12.2	87.8	16.7	83.3
	poslije (*)	24.2	75.8	8.3	91.7	14.4	85.6
Možete prepoznati je li osoba nasilna samo na osnovu njegovog/njezinog izgleda (N)	prije (*)	24.4	75.6	16.2	83.8	19.3	80.7
	poslije (*)	25.8	74.2	13.8	86.2	18.4	81.6
Ljubomora je znak ljubavi (N)	prije (*)	57.8	42.2	46.3	53.7	50.6	49.4
	poslije (*)	29.7	70.3	25.3	74.7	27.0	73.0
Djevojke nisu nikada fizički nasilne prema svojim partnerima (N)	prije (*)	13.2	86.8	14.9	85.1	14.2	85.8
	poslije (*)	16.3	83.7	11.0	89.0	13.1	86.9
Kada mladić miluje djevojku i ona kaže "ne", to često znači "da" (N)	prije (*)	48.3	51.7	35.1	64.9	40.1	59.9
	poslije (*)	33.7	66.3	12.2	87.8	20.5	79.5
Kada je osoba zlostavljana u vezi, jednostavno joj je napustiti partnera/partnericu (N)	prije (*)	49.5	50.5	29.7	70.3	37.2	62.8
	poslije (*)	49.5	50.5	19.2	80.8	30.8	69.2
Nasilno ponašanje osobe u vezi može se promijeniti ako ju partner/partnerica dovoljno voli (N)	prije (*)	57.8	42.2	43.2	56.8	48.7	51.3
	poslije (*)	54.4	45.6	40.0	60.0	45.5	54.5
Muškarci su po prirodi nasilni (N)	prije (*)	22.0	78.0	25.0	75.0	23.8	76.2
	poslije (*)	20.7	79.3	19.2	80.8	19.7	80.3
Žene su nasilne po prirodi (N)	prije (*)	14.3	85.7	6.1	93.9	9.2	90.8
	poslije (*)	12.0	88.0	6.9	93.1	8.9	91.1
Većina djevojaka misli da moraju glumiti da su "teško dostupne" prije nego pristanu na seksualni odnos (N)	prije (*)	50.0	50.0	49.0	51.0	49.4	50.6
	poslije (*)	44.4	55.6	36.6	64.8	39.6	60.4
Većina mladića vjeruje da kada djevojka odbije seksualni odnos s njima, one samo glume da su "teško dostupne" (N)	prije (*)	57.1	42.9	54.5	45.5	53.0	47.0
	poslije (*)	44.0	56.0	41.4	58.6	42.4	57.6
Zloupotreba droga je uzrok nasilja u intimnim vezama (N)	prije (*)	57.1	42.9	63.3	36.7	60.9	39.1
	poslije (*)	60.9	39.1	57.5	42.5	58.8	41.2
Većina zlostavljanih osoba vjeruje da su one krive za to što im se događa (T)	prije (*)	56.7	42.3	67.8	32.2	63.6	36.4
	poslije (*)	62.0	38.0	76.6	23.4	70.9	29.1

* Ispravan odgovor je označen slovom (T) =Točno ili (N) =Netočno uz izjavu.

B.3.3. Subjektivna evaluacija adolescenata/ica

Učenici/e su zamoljeni da procijene nekoliko aspekata radionice putem niza pitanja uključenih u W(post) upitnik. Točnije, trebali/e su procijeniti:

- svoje **osobno zadovoljstvo** (Q1.1-post, kao što je prikazano u Tablici 26) radionicom, kao i opseg ispunjenja njihovih **očekivanja** i **korisnost** ove radionice (Q1.3-post, kao što je prikazano u Tablici 27).
Osobno zadovoljstvo je mjereno i neizravno (Tablica 28), tražeći od učenika/ca da ocijene vjerojatnost ponovnog sudjelovanja u sličnoj radionici u budućnosti (Q5.1-post) ili preporuče svome/joj prijatelju/ici (Q5.4-post) sudjelovanje u radionici poput ove, kao i putem tri otvorena pitanja (Q2-post) u kojima su učenici/e upitani da naznače **što im se najviše svidjelo** i **što im se nije svidjelo** na radionici u kojoj su sudjelovali/e, te **teme** o kojima su željeli raspravljati, a nisu bile spomenute na radionici.
- njihova **samoprocjena korisnosti** radionice (Q1.2-post) za sebe i druge (vidi Tablicu 29) te **znanja** (Q3 i Q4-post) koja su usvojili tijekom radionice (vidi tablice 30 i 31)
- primjerenost** provedbe radionica u **školskom okruženju** (Q5.2-post) i koje su provodili **njihovi nastavnici/e** (Q5.3-post), kao i **adekvatnosti nastavnika** (Q1.4-post) koji su provodili/e radionice (vidi Tablice 32-33).

Osobno zadovoljstvo radionicom

Prosječna procjena zadovoljstva radionicama u Hrvatskoj bila je, kao što je prikazano u Tablici 26, **vrlo visoka**; najniža stopa zadovoljstva zabilježena je kod procjene vlastitog sudjelovanja učenika/ca u radionici (7.70), dok je najviša stopa zadovoljstva zabilježena nastavnicama koje su provodile radionice (8.86). Slično tome, najviše prosječne ocjene učenika/ca dane su adekvatnosti nastavnika koje su vodile radionicu (8,57 i 9,02). Najniže ocjenjeni od strane mladića su podijeljeni materijali (7,41), a kod djevojaka najniže je ocijenjeno njihovo osobno sudjelovanje u radionici (7,79).

Tablica 26. Aritmetička sredina odgovora vezanih uz zadovoljstvo učenika/ca radionicom (0=nimalo, 10=u potpunosti), po spolu (Q1.1-post, N_{mladići}=113, N_{djevojke}=163). (*) statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Koliko si zadovoljan/zadovoljna:	spol		ukupno
	mladići	djevojke	
cijelom radionicom?	7.63	8.27	8.03
temama o kojima se diskutiralo?	7.66	8.19	8.00
korištenim aktivnostima?	7.52	7.99	7.83
radnim listovima koji si koristio/la?	7.54	7.95	7.80
pisanim materijalima koji su ti podijeljeni?	7.41	7.91	7.72
načinom na koji je vođena radionica? (*)	7.97	8.68	8.42
načinom na koji je organizirana radionica?	8.01	8.40	8.27
adekvatnošću nastavnika/ce koji /a je vodio radionicu?	8.57	9.02	8.86
vlastitim sudjelovanjem na radionici?	7.55	7.79	7.70

Tablica 27 pokazuje ukupne prosječne ocjene u odnosu na čestice koje su trebale mjeriti prikladnost radionica za učenike/ce, koliko su im se svidjele aktivnosti te koliko su koristili imali/e od radionice, a one su prilično visoke, u rasponu od 6.97 to 7.76. Najvišu prosječnu ocjenu

dobile su one aktivnosti u kojima su sudjelovali/e (7.76), dok je najnižu ocjenu dobila procjena osobne korisnosti od sudjelovanja u radionici (7.21).

Tablica 27. Aritmetičke sredine odgovora (0=nimalo, 10=u potpunosti) ispunjenih očekivanja, prikladnosti radionice, aktivnosti i korisnosti radionice, po spolu (Q1.3-post, $N_{\text{mladići}}=114$, $N_{\text{djevojke}}=162$). (*)statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Općenito, do koje mjere:	spol		ukupno
	mladići	djevojke	
je radionica opravdala tvoja očekivanja? (*)	7.16	7.88	7.61
su ti se svidjele aktivnosti u kojima si sudjelovao/la?	7.48	7.96	7.76
su diskutirane teme povezane s tvojim svakodnevnim životom?	6.47	7.28	6.97
ti je radionica koristila?	6.94	7.38	7.21
misliš da je radionica ugodno iznenađenje?	7.23	7.61	7.47

Indirektno mjerenje zadovoljstva učenika/ca radionicom (Q5.1+4-post) do kojeg se došlo odgovorima na pitanja puput: i) „**Bi li volio/voljela sudjelovati u sličnim radionicama u budućnosti?**“ i ii) „**Bi li ovakvu radionicu predložio/la svome prijatelju/ici?**“ bilo je također vrlo visoko (Tablica 28). Točnije, 78.2% svih učenika/ca odgovorilo je da bi ili vrlo vjerojatno bi sudjelovali ponovno, a 82.4% učenika/ca bi sigurno ili vrlo vjerojatno sudjelovanje u ovoj radionici predložili prijatelju/ici

Neki od odgovora navedenih u pitanjima otvorenog tipa o iskustvu sa sudjelovanjem u budućim sličnim radionicama uključuju: zabavno; fora; naučili smo nešto novo; možemo izraziti svoje mišljenje i raspraviti ga s drugima; korisno.

S obzirom na spremnost da ovu radionicu preporuče prijateljima/cama, najčešći odgovori na ova otvorena pitanja i razlozi koji se navode uključuju: naučiti nešto novo; bilo bi korisno; pomoglo bi; zabavno je; saznati kako prepoznati što je dobro, a što loše u vezi; učenje korisnih stvari koje pomažu u privatnom životu.

Tablica 28. Postotak odgovora učenika/ca na indirektna mjerenja zadovoljstva radionicom, po spolu (Q5.1+4-post, $N_{\text{mladići}}=116$, $N_{\text{djevojke}}=164$). (*) statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Reci nam svoje mišljenje o sljedećem:	spol		ukupno
	mladići	djevojke	
Želiš li u budućnosti sudjelovati na sličnoj radionici?			
Sigurno da	25.0	32.3	29.3
Vjerojatno da	46.6	50.6	48.9
Vjerojatno ne	14.7	10.4	12.1
Sigurno ne	13.8	6.7	9.6
Biste li preporučili prijatelju/ici sudjelovanje na radionici kao što je ova?			
Sigurno da	42.2	49.7	46.6
Vjerojatno da	33.6	37.4	35.8
Vjerojatno ne	14.7	8.6	11.1
Sigurno ne	9.05	4.3	6.5

Osim toga, na temelju odgovora adolescenata/ica na otvorena pitanja poput „**Ono što mi se najviše svidjelo je...**“ i „**Ono što mi se nije svidjelo...**“ dalo bi se zaključiti da se učenicima/ama **najviše svidjelo**: a) teme; b) način rada (uloge, igre, male grupne rasprave) te pristup nastavnica; c) komunikacija, rasprave i izražavanje osobnog mišljenja; d) nova znanja (naučili nešto novo, naučili kako se ponašati u vezi)..

Ono što se učenicima/ama **nije svidjelo** su: a) trajanje radionice (predugo), b) konstantno ponavljanje (utisak da se iste stvari ponavljaju cijelo vrijeme i govori se o istim pitanjima/temama).

Što se tiče **tema o kojima su željeli razgovarati u radionici, ali nije bilo prilike**, učenici/e navode da bi željeli/e razgovarati o:

- seksualnosti (seks u vezama, kako znati kada smo spremni/e, seks prije braka, spolni organi)
- više o vezama (veze odraslih, gay veze)
- žensko nasilje nad muškarcima

Osobni doživljaj korisnosti radionice i stečenog znanja

Prosječne ocjene učenika/ca o njihovoj **samoprocjeni korisnosti** radionice za sebe i druge u odnosu na 4 aspekta prikazana u Tablici 29 su visoke; variraju od 7.28 do 7.78. Najviša prosječna ocjena odnosi se na slučajeve u kojima muškarac/mladić zlostavlja svoju partnericu (7.78) a najnižu ocjenu je dobila korisnost radionice u svakodnevnom životu učenika/ca (7.28).

Tablica 29. Aritmetička sredina odgovora učenika/ca (0=nimalo, 10=u potpunosti) po pitanju samoprocjenjene korisnosti radionice, po spolu učenika/ca (Q1.2-post, N_{mladići}=113, N_{djevojke}=164). (*) statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Koliko će ti radionica na kojoj si sudjelovao/la koristiti:	spol		ukupno
	mladići	djevojke	
općenito u tvom svakodnevnom životu?	6.74	7.61	7.28
u tvojim osobnim vezama?	6.88	7.82	7.45
u situacijama u kojima je djevojka/žena koju poznaješ zlostavljana u vezi?	7.37	7.92	7.70
u situacijama u kojima mladić/muškarac kojeg poznaješ zlostavlja partnericu?	7.48	7.95	7.78

Učenici/e su zamoljeni da samoprocijene **znanje** koje su stekli/e sudjelovanjem u radionici po pitanju rodne ravnopravnosti i nasilja u vezama (Q3-post, Tablica 30) i da na ljestvici od 0%-100% (Q4-post, Tablica 31) naznače u kojoj mjeri im je radionica pomogla da prepoznaju je li njihova veza kvalitetna ili ne, nasilna ili ne, te u kojoj mjeri im je pomogla da shvate što učiniti ako su zlostavljani/e oni/e sami/e ili netko drugi.

S obzirom na temu rodne nejednakosti, **37,5% učenika/ca** odgovorilo je da su naučili/e mnogo toga ili **sve što je potrebno znati** (16,5%), 32,7% je odgovorilo da su naučili barem jednu novu stvar, a 13,2% je odgovorilo da nisu naučili nešto novo.

Po pitanju nasilja u vezama, **40.1% učenika/ca** odgovorilo je da su naučili/e mnogo toga ili **sve što je potrebno znati** (18.4%), 29.4% je naučilo barem jednu novu stvar, a 12.1% je odgovorilo da nisu naučili ništa novo.

2/3 učenika/ca izjavilo je da su naučili/e barem jednu ili više novih stvari o ravnopravnosti spolova i nasilju u vezama što je i bio cilj radionice.

Tablica 30. Postotak odgovora učenika/ca o samoprocjeni znanja stečenog sudjelovanjem u radionicama o rodnoj ravnopravnosti i nasilju u vezama (Q3-post, N_{mladići}=112, N_{djevojke}=160).

Jesi li sudjelovanjem na radionici naučio/la nešto novo što do sada nisi znao/znala?	tema					
	rodna neravnopravnost			nasilje u intimnim vezama		
	mladići	djevojke	ukupno	mladići	djevojke	ukupno
Nisam naučio/naučila ništa novo	12.5	13.8	13.2	14.3	10.6	12.1
Naučio/la sam barem jednu novu stvar	37.5	29.4	32.7	31.3	28.1	29.4
Naučio/la sam puno novih stvari	40.2	35.6	37.5	40.2	40.0	40.1
Naučio/la sam sve što sam trebao/la znati	8.0	21.3	16.5	14.3	21.3	18.4

Ukupne prosječne ocjene (Tablica 31) s obzirom na stupanj (od 0% do 100%) u kojem je radionica adolescentima/cama pomogla da:

- prepoznaju je li njihova veza kvalitetna ili ne
- prepoznaju jesu li u nasilnom odnosu ili ne
- znaju što trebaju učiniti ako su oni ili netko koga poznaju u nasilnoj vezi.

varirale su od 65.73 do 72.09.

Najvišu prosječnu ocjenu na radionicama dobilo je tema kako pristupiti bilskoj osobi koja je zlostavljana (72.09), dok je najniže ocjene dobilo prepoznavanje nasilja u vezama (65.73).

I mladići i djevojke dodijelili su najvišu prosječnu ocjenu utjecaju radionice na to što učiniti u slučaju da je biliska osoba zlostavljana (66.53 i 75.67).

Tablica 31. Aritmetička sredina stupnja samoprocjene adolescenata/ica (ljestvica 0% - 100%) utjecaja radionice, po spolu učenika/ca (Q4-post, N_{mladići}=116, N_{djevojke}=157). (*) statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Radionica mi je pomogla	spol		ukupno
	mladići	djevojke	
da prepoznam je li moja veza kvalitetna ili nije	60.06	69.80	66.15
da prepoznam je li moja veza nasilna ili nije	59.42	69.56	65.73
da saznam što trebam učiniti ako je netko koga volim u nasilnoj vezi (*)	66.53	75.67	72.09

Mišljenja adolescenata/ica o provedbi radionica od strane nastavnika/ca u školskom okruženju

U okviru pitanja kojima je cilj bio indirektno mjerenje (Q5-post) zadovoljstva učenika/ca radionicama postavljena su dva pitanja kojima je cilj bio prikupiti informacije o prikladnosti školskog okruženja (Q5.2-post) za provedbu radionice i ulogi njihovih nastavnika/ca kao voditelja/ica (Q5.3-post). **87.9%** učenika/ca vjeruje da bi ove radionice trebalo ili vrlo vjerojatno trebalo provoditi u školskom okruženju, a njih **76.8%** smatra da bi radionice trebao/la ili vrlo vjerojatno trebao/la voditi njihov nastavnik/ca.

Tablica 32. Postotak odgovora učenika/ca o primjerenosti provođenja radionica u školskom okruženju i njihovih nastavnika/ca kao voditelja/ca, po spolu učenika/ca (Q5.2+3-post), $N_{\text{mladići}}=116$, $N_{\text{djevojke}}=164$). (*) statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Reci nam svoje mišljenje o sljedećem:	spol		ukupno
	mladići	djevojke	
Prema tvom mišljenju, treba li takve radionice održavati u prostoru škole? (*)			
Sigurno da	48.3	64.0	57.5
Vjerojatno da	34.5	27.4	30.4
Vjerojatno ne	11.2	6.1	8.2
Sigurno ne	6.0	2.4	3.9
Prema tvom mišljenju, treba li takve radionice voditi nastavnik/ca? (*)			
Sigurno da	28.9	32.1	30.8
Vjerojatno da	42.1	48.8	46.0
Vjerojatno ne	17.5	16.0	16.7
Sigurno ne	4.7	1.8	6.5

Razlozi koji su navedeni u korist provođenja ove vrste radionica u školskom okruženju – putem otvorenih pitanja koja su pratila obje prethodno navedene teme – bili su: „škola je najbolje mjesto za stjecanje znanja“, „svi/e učenici/e imaju mogućnost sudjelovati“. Školu se na taj način percipira kao važno i dostupno obrazovno okruženje za mlade ljude.

Razlozi koje učenici/e navode u korist toga da njihovi nastavnici/e vode radionice su: znaju raditi s mladima (npr. imaju vještine i znanje, pogotovo psiholozi/ginje), imaju iskustva i mladi im vjeruju.

Razlozi koje učenici/e navode protiv toga da njihovi nastavnici/e vode radionice su: nemaju iskustva na tu temu; bilo koji/a stručnjak/inja to može.

Posljednje, ali ne i najmanje važno, kada su učenici/e zamoljeni da procijene voditelja/icu radionice, prosječne ocjene su varirale od 8.77 do 8.94 u sve tri dimenzije prikazane u Tablici 33. Odgovori učenika/ca pokazuju visoku razinu zadovoljstva voditeljima/cama radionica i njihovoj prikladnosti kao vodičelja/ica.

Tablica 33. Aritmetičke sredine odgovora učenika/ca (0=nimalo, 10=u potpunosti) o prikladnosti njihova nastavnika/ce kao voditelja/ice radionice, po spolu učenika/ca (Q1.4-post, N_{mladići}=110, N_{djevojke}=160). (*) statistički značajna razlika među mladićima i djevojkama.

Do koje mjere smatraš da je nastavnik/ica koji/a je vodio/la radionicu:	spol		ukupno
	mladići	djevojke	
bio/bila dobro pripremljen/a (*)	8.69	9.10	8.94
dobro raspodijelio/la vrijeme	8.53	8.91	8.77
adekvatno odgovorio/la na tvoja pitanja	8.63	8.98	8.85

B.4. Rezultati evaluacije nastavnika/ca

Na temelju informacija prikupljenih putem C2 Obrasca za izvještavanje koji je svaka voditeljica popunjavala nakon svake grupne sesije, nastavnice nisu imale problema u provedbi. Radionice su procijenile korisnima za svoje učenike/ce, ali i za sebe. Učenicima/ama su radionice pružile priliku za stjecanje novih znanja, izražavanje svoga mišljenja i raspravu s drugima, dok su voditeljice dobile priliku da steknu uvid u razmišljanja svojih učenika/ca te identificiraju potencijalne probleme u budućem radu.

Osim toga, sve voditeljice su po završetku radionice ispunile Obrazac za izvještavanje (C3) u cilju izvještavanja o rezultatima radionice i evaluacije radionice. U ovom poglavlju predstavljeni su rezultate 12 nastavnica koje su provele 12 radionica.

B.4.1. Olakšavajući faktori i prepreke

Voditeljice su zamoljene da u svoje C3 Obrazce za izvještavanje unesu olakšavajuće faktore i prepreke s kojima su se susrele tijekom provedbe radionica.

Prepreke

Prepreke se navode u 6 od 12 C3 Obrazaca za izvještavanje; u preostalih 6 Obrazaca za izvještavanje nisu navedene nikakve prepreke.

Prepreke koje nastavnice navode odnose se na sljedeće:

- učenici/e (tj. nerado sudjeluju i izražavaju vlastito mišljenje, stavove i nerado se otvaraju, ali s vremenom postaju otvoreniji/e i spremni/e su se priključiti raspravama, neki učenici/e opravdavaju nasilje) (3)
- problemi s vremenom (tj. većina aktivnosti nije osmišljena za jedan školski sat – u trajanju od 45 minuta; raspored održavanja se mijenjao zbog učenika/ca putnika/ca) (2)
- pred- i post-testiranje učenika/ca (pred- i post-upitnici su predugački za ovaj uzrast, sadrže neka nejasna i dvosmislena pitanja, pa su voditeljice primijetile da učenici/e nisu u potpunosti koncentrirani za pitanja i nekima ne pridaju dovoljno pozornosti) (1)

Olakšavajući faktori

Olakšavajući faktori se navode u 7 od 12 C3 Obrazaca za izvještavanje i odnose se na:

- zainteresirane učenike/ce (2)
- podršku kolega i ravnatelja/ica (4)
- izvrsne nastavne materijale (3)
- ženske skupine (djevojke se lakše otvaraju i razgovaraju o svojim iskustvima s

- nasiljem ili svjedoče o nasilju u vezama drugih) (1)
- iskusne voditeljice (1)
- relevantne teme za mlade (1)

B.4.2. Korisnost za nastavnike, učenike/ce i škole

Voditeljice su zamoljene da u svoje C3 Obrasce za izvještavanje naznače korisnost koju – prema njihovom mišljenju – imaju one same kao nastavnice, njihovi/e učenici/e te škole od sudjelovanja u provedbi „GEAR against IPV“ radionica. Slijede odgovori nastavnica.

Korisnost za učenike/ce

Prema mišljenju nastavnica, korisnost koju su učenici/e stekli sudjelovanjem u ovim radionicama je višestruka. Točnije, navode da su učenici/e:

- naučili/e ne prihvaćati nasilje kao model ponašanja,
- uživali/e u raspravama (posebno su rado sudjelovali u raspravama na temu seksualnosti),
- naučili/e kako komunicirati, izraziti mišljenje i prihvatiti različita mišljenja,
- dobili/e nove informacije i saznali/e nove činjenice o temi,
- dobili/e podršku za nestereotipna ponašanja.

Korisnost za nastavnike/ce

Prema odgovorima nastavnica iz pristiglih Obrazaca za izvještavanje, može se iščitati da su, osim korisnosti koju su stekli/e njihovi/e učenici/e, i one same imale koristi od sudjelovanja u provedbi radionica, posebice u sljedećim aspektima:

- prilika da bolje upoznaju svoje učenike/ce i otkriju njihova mišljenja, stavove i razmišljanja,
- osobni izazov (*Tijekom pripreme radionica, naučila sam puno i morala preispitati vlastite stavove; Prvi puta radim na ovim pitanjima*),
- izuzetno kvalitetni materijali,
- mogućnost da otkriju učenike/ce koji/e se suočavaju s poteškoćama/problemima (obiteljski problemi, problemi u vezama),
- razvijene vještine i sposobnosti za rad s mladima na ovim pitanjima.

Korisnost za škole

Korisnost za škole, koju navode voditeljice, odnosi se na sljedeće:

- projekt je pridonio razvoju pozitivnog i nenasilnog okruženja u školi,
- suradnja s različitim institucijama i organizacijama civilnog društva,
- preventivni program kao dopuna nastavnog plana i programa,
- medijska promocija (dobro medijsko praćenje projekta u lokalnoj zajednici).

B.4.3. Prijedlozi nastavnika/ca za izmjene i naučene lekcije

Voditeljice su zamoljene da u svojim Obrascima za izvještavanje C2 i C3 navedu a) „korisne savjete“ za svoje kolege/ice koji/e namjeravaju provoditi ove radionice u svojim razredima (C3

Obrazac za izvještavanje – Q.8), te b) bilo kakave izmjene za poboljšanje aktivnosti ili procesa provedbe radionice na temelju svoga iskustva (C2 Obrazac za izvještavanje – Q. 14).

Savjeti nastavnica za buduće voditeljice

Na temelju svoga iskustva, voditeljice su navele „korisne savjete” za svoje kolege/ice koji/e namjeravaju provoditi „GEAR against IPV” radionice u svojim razredima. Točnije, savjetovale su budućim voditeljima/cama radionica:

- poželjno bi bilo imati jednak broj mladića i djevojaka,
- dobro upravljanje vremenom je izuzetno važno,
- provoditi radionice, jer je riječ o odličnom programu s kvalitetnim materijalima, no teško je provesti 13 sati u okviru nastavnog plana i programa,
- provoditi program kao jednodnevnu radionicu i u sklopu nekog događanja u školi

Predložene izmjene za poboljšanje aktivnosti ili procesa provedbe radionica

Većina voditeljica navodi da su, prema njihovom mišljenju, nužne neke modifikacije, no neke navode konkretno:

- kraće pred- i post-upitnike,
- pripremu knjižice/brošure za učenike/ce koja sadrži važne informacije, umjesto velikog broja zasebnih materijala (učenici/ce često gube zasebno tiskane papire).

Posljednje, ali ne i najmanje važno, na pitanje **planiraju li nastaviti s provedbom radionica u budućnosti**, sve su voditeljice odgovorile potvrdno.

C. Stečena iskustva i prijedlozi za poboljšanje

Provedba radionica za učenike/ce u školama u Hrvatskoj uspješno je okončana. Nastavnice su bile vrlo zadovoljne i s materijalom i s podrškom koju im je pružio CESI. Vjeruju da su rodni stereotipi i nasilje u vezama vrlo bitne teme i o njima treba razgovarati s učenicima/ama, a materijal „Rodnom jednakosti protiv nasilja u intimnim partnerskim vezama“ je odličan za tu svrhu. Edukativni materijal pružio je nastavnicama smjernice koje su im olakšale provedbu radionica. Osim toga, učenici/e vole interaktivne metode rada koje se koriste na radionicama. Radionice su učenicima/ama pružile priliku za stjecanje novih znanja, izražavanje svoga mišljenja i raspravu s drugima, dok su voditeljice dobile priliku da steknu uvid u razmišljanja svojih učenika/ca te identificiraju potencijalne probleme u budućem radu. Također, poželjno bi bilo imati jednak broj djevojaka i mladića na radionicama.

Po pitanju sadržaja radionica za učenike/ce, problemi s kojima su se suočavale tijekom provedbe radionica vezani su uz trajanje i složenost aktivnosti. Neki sadržaji bili su složeniji i trajali su duže od 45 minuta, koliko traje jedan školski sat. Neke aktivnosti bilo je nužno skratiti ili neznatno izmijeniti kao bi ih bilo moguće primijeniti unutar zadanih 45 minuta. Stoga je dobro upravljanje vremenom vrlo bitno.

Prijedlozi za poboljšanja

Ne temelju iskustva voditeljica radionica, njihov prijedlog za buduću provedbu radionica “GEAR against IPV” u nastavi odnosi se na prijedlog da bi program bilo dobro provoditi tijekom školske godine, jer je teško pronaći vremena za 13 sati u nastavnom planu u razdoblju od 4-5 mjeseci. Neke voditeljice predložile su *preinake za poboljšanje aktivnosti ili procesa radionica* koje uključuju sljedeće:

- kraće pred- i post-upitnike za učenike/ce
- pripremu knjižice/brošure za učenike/ce koja sadrži važne informacije, umjesto velikog broja zasebnih materijala (učenici/ce često gube zasebno tiskane papire)
- prijedlog za rad s učenicima/ama trećeg razreda (umjesto drugog). Neki učenici/e nisu još dovoljno zreli za razgovor o nekim temama.

Dodaci

Dodatak 1

Fotografije s provedbe radionica

Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkog Križevci

Gimnazija Sisak

Gospodarska škola Varaždin

Industrijsko-obrtnička škola Slatina

Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar

Dodatak 2a

Poziv mladima za sudjelovanje u kampanji

Drage učenice i dragi učenici,

želimo vas obavijestiti da će nakon provedenih radionica *"Izgradnja kvalitetnih intimnih veza"* biti pokrenuta kampanja protiv nasilja u partnerskim vezama mladih a provoditi će se na internetu.

Cilj kampanje je informirati i senzibilizirati adolescente/ice o pitanjima o kojima se raspravljalo na radionicama, odnosno o rodnoj ravnopravnosti, kvalitetnim i ravnopravnim vezama, nasilju u vezama mladih, te što mladi mogu učiniti i kako reagirati. Slične kampanje će, osim u Republici Hrvatskoj, biti osmišljene i provedene u Grčkoj, Cipru, Španjolskoj i Rumunjskoj.

Pozivamo vas da sudjelujete u kreiranju poruka kampanje namijenjene vašim vršnjacima i vršnjakinjama. Poruke trebaju biti usmjerene ka tome kako ostvariti kvalitetnu vezu koja se temelji na međusobnom poštovanju i uvažavanju, odnosno veze u kojoj nema nasilja. Također, poruke se mogu odnositi i na to što mladi mogu učiniti, kako reagirati kako bi se suprotstavili nasilju.

Vi koji ste prošli edukaciju pozvani ste da zajedno kao grupa kreirate jedan zajednički produkt koji će izraziti poruku koju želite prenijeti vršnjacima i vršnjakinjama. Produkt može poprimiti bilo koju formu, primjerice tekst, crtež, kolaž, poster, pjesma, kazališna predstava, film ili bilo što drugo.

Svi produkti kampanje biti će uključeni u e-kampanju na internetu. Uz produkt treba stajati i informacija o: nazivu grupe (ako postoji); imenima članova i članica grupe koji su sudjelovali u izradi; ime profesorice koja je provela edukaciju; naziv škole (i razreda ako je primjenjivo), te grad. Internetska kampanja će započeti nakon travnja 2016. i biti će provedena putem web stranice projekta (www.gear-ipv.eu/campaigns), Facebooka i CESI web i FB stranice.

NATJECATELJSKI DIO I ODABIR JEDNOG PRODUKTA

Nakon što prikupimo produkte svih grupa učenika/ca koji su sudjelovali u edukaciji, jedan produkt s najsnažnijom porukom biti će odabran za kampanju. Odabir najboljeg produkta biti će rezultat glasanja adolescenata/ica i glasanja specijalnog žirija sastavljenog od stručnjaka/inja CESI.

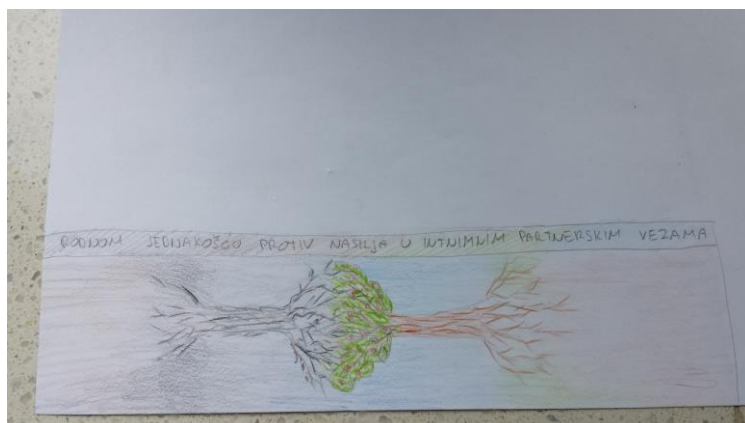
Svaka grupa učenika/ca može sudjelovati u natjecateljskom dijelu samo sa JEDNIM PRODUKTOM.

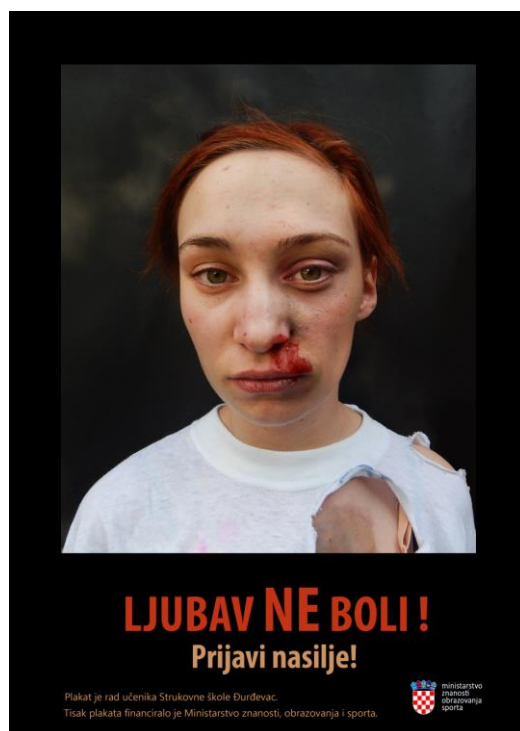
Nadamo se da ćete biti zainteresirani za sudjelovanje u kampanji i veselimo se vašim radovima!

CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
Nova cesta 4
Zagreb

Dodatak 2b

Materijali osmišljeni u kampanji

MASTROJICA TE TREBAJU I LUDIMOSTI I PRESEKIVANJE VODENJA, CHLOVOSTAVNA, PREKAT, PASTAVANJE, UKLONJENJE, OGRANICAVANJE TUGLE KOSTANJE, TRIZ ZARZAK, OGRANJE, USTAVANJE, NEZNAK, NEKODIJE, PRILJAVNA TE NA SEKAT I TO SU ZNAKOV ISTEKNO VOZDI

I KVALITETNOVI VEZI OŠEĆAJE SE VOLJNO, VOJNO, SIGURN, MIJEŠE DOBRO O SIEN, OŠEĆAJ DA I SE UVOJCI I DA IMAT POSTUPNIVE - **NE BOJITE SE.**

NASILE U INTIMNOI PARTNERSTVENI VEZANI MOŽE NEISTATI BANO I MO I SE SUPROSTAVI CIELO DRUŠTVO I AKO DA SVI RUKU SMATRAJ KAZNENIM DUELOVI I NEPODIZIVANJE ... **DAJ I TI PET ZA VEZE BEZ NASILJA!**

NASILJE -
NAJVEĆI
NEPRIJATELJ
U VEZI

GODIŠNJE.
BROJ ŽRTAVA NASILJA IZNOSI 14000-2500.
U 64% DO 71% SLUČAJEVA
ŽRTVE SU
ŽENE
(STATISTIČKI PODACI)

NE nasilju

 Sigurnostna
ženska kuća
Zagreb

Sigurna Kuća: Split- 021/490-022
Zagreb- 01/4655-222

 O12422800
fesi